

REGERINGSKANSLIET

Remisspromemoria

2011-06-01

U2011/3561/SV

Utbildningsdepartementet

Konst- och kulturutbildningar samt nya yrkeshögskoleutbildningar

**— Ett anpassat regelverk för de kompletterande
utbildningarna**

Innehållsförteckning

1	Författningsförslag.....	3
1.1	Förslag till förordning om konst- och kulturutbildningar	3
1.2	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan	10
1.3	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:279) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan.....	12
2	Sammanfattning.....	14
3	Tidigare utredningar.....	16
4	Bakgrund.....	17
5	Utgångspunkter.....	22
6	Utbildningar till yrkeshögskolan	23
6.1	Eftergymnasiala yrkesutbildningar	23
6.2	Smala yrkesutbildningar i en särskild kvotgrupp	25
6.3	Ledningsgruppens sammansättning för smala yrkesut- bildningar	27
6.4	Utbildningar på gymnasial nivå.....	28
7	Konst- och kulturutbildningar	29
7.1	Reglering av konst- och kulturutbildningar.....	29
7.2	Förutsättningar för statligt stöd för konst- och kulturutbildningar	32
7.3	Utbildningarnas längd.....	33
7.4	Korttidskurser	34
7.5	Differentierat statsbidrag.....	34
7.6	Undervisningstid	38
7.7	Betygssättning	38
7.8	Kvalitetskriterier och kvalitetssäkring när det gäller konst- och kulturutbildningar	39
7.9	Studiedokumentation.....	40
7.10	Sanktioner.....	40
8	Tillsyn.....	41
9	Studiestöd	42
9.1	Studiestödet för kompletterande utbildningar.....	42
9.2	Utbildningar som inordnas i yrkeshögskolan	43
9.3	Konst- och kulturutbildningar	44
9.4	Volym.....	47
10	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	48
11	Konsekvenser av förslagen.....	49

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till förordning om konst- och kulturutbildningar

Härigenom föreskrivs följande.

Statligt stöd

1 § En utbildning som anordnas av en enskild fysisk eller juridisk person kan enligt denna förordning få statligt stöd genom att utbildningen

1. ställs under statlig tillsyn,
2. förklaras berättiga de studerande till studiestöd, eller
3. berättigar till statsbidrag.

Stöd enligt första stycket får inte lämnas för en utbildning som i annan ordning står under statlig tillsyn eller berättigar de studerande till studiestöd. Stöd enligt första stycket får inte heller lämnas för en sådan del av en utbildning som statsbidrag lämnas för på annat sätt.

Stöd enligt första stycket 2 och 3 lämnas om det finns tillgång på medel.

Förutsättningar för statligt stöd

Inledande bestämmelser

2 § För utbildningen gäller att den

1. förbereder för högskoleutbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området,
2. medverkar till att utveckla ett kvalificerat yrkeskunnande inom det konstnärliga eller kulturella området, eller
3. har ett innehåll som syftar till att bevara eller utveckla kulturarvet.

3 § Utöver vad som anges i 2 § gäller att utbildningen

1. bedrivs på en eftergymnasial nivå som hel- eller deltidsstudier och inte är en utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina,
2. ger en teoretisk förankring inom det konstnärliga eller kulturella området och vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund eller på beprövad erfarenhet,
3. omfattar minst 20 sammanhängande veckor om den ska ställas under statlig tillsyn eller förklaras berättiga de studerande till studiestöd, och
4. omfattar minst 30 sammanhängande veckor om den ska berättiga till statsbidrag.

4 § Utbildningsanordnaren ska samverka med det omgivande samhället samt med anordnare av relevanta högskoleutbildningar och branscher. Utbildningsanordnaren ska också ha förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen enligt denna förordning.

5 § En utbildning som bidrar till att bevara eller utveckla kulturarvet får vara kortare än vad som anges i 3 § 3 eller 4, om det finns särskilda skäl.

6 § En utbildning kan få statligt stöd genom att utbildningen ställs under statlig tillsyn även om villkoren i 2 §, 3 § 2–4, 10–14 och 17–20 §§ inte är uppfyllda, om

1. utbildningen vilar på vetenskaplig grund eller på beprövad erfarenhet,

2. utbildningen omfattar minst 200 timmar lärar- eller handledarledd undervisning under högst tre år,

3. det finns en godtagbar plan för utbildningen där utbildningens innehåll och mål samt hur målen ska förverkligas beskrivs,

4. det finns fastställda antagningsvillkor och urvalsgrunder för utbildningen som är godtagbara i förhållande till utbildningens nivå och inriktning, och

5. det finns kompetenta lärare och handledare för utbildningen.

Utformningen av utbildningen

7 § Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja aktning för varje människas egenvärde samt respekt för de mänskliga rättigheterna och vår gemensamma miljö. Särskilt ska den som verkar inom utbildningen främja jämställdhet mellan könen och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Studerandeavgifter

8 § Studerandeavgifter ska vara skäligen med hänsyn till de kostnader som utbildningsanordnaren har.

Studerandeavgifter får inte tas ut för utbildning som helt finansieras med statsbidrag enligt denna förordning. Enstaka inslag som de studerande får betala ett obetydligt belopp för får dock förekomma även om studerandeavgifter inte får tas ut.

Utbildningsanordnaren får när det gäller sådan utbildning som avses i andra stycket bestämma att böcker och andra lärverktyg, som varje studerande har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av de studerande själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar utbildningsanordnarens anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för de studerande.

Utbildningen

9 § För varje utbildning ska det finnas en ansvarig utbildningsanordnare som ansvarar för att utbildningen genomförs enligt denna förordning.

10 § Utbildningen ska bedrivas i form av en eller flera kurser.

11 § För varje utbildning ska det finnas en utbildningsplan. Av planen ska följande framgå:

1. den ansvariga utbildningsanordnaren och i förekommande fall övriga utbildningsanordnare,
2. utbildningens mål och inriktning samt de kurser som ingår i utbildningen,
3. utbildningens omfattning, huvudsakliga uppläggning och organisation,
4. antalet timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som utbildningen omfattar,
5. de grunder som ska användas vid urval bland behöriga sökande till utbildningen,
6. hur dokumentation och arkivering av studieresultat ska ske, och
7. hur utbildningen ska kvalitetssäkras.

12 § För varje kurs ska det finnas en kursplan. Av kursplanen ska följande framgå:

1. kursens benämning,
2. det antal timmar som kursen omfattar,
3. målen för kursen,
4. kursens huvudsakliga innehåll, och
5. de principer för betygssättning och former för kunskapskontroll som ska tillämpas.

13 § Betyg ska sättas på en genomförd kurs.

14 § Som betyg ska något av uttrycken Icke godkänt, Godkänt och Väl godkänt användas.

När det gäller en kurs som på grund av sitt innehåll eller av någon annan anledning inte kan omfatta nivån Väl godkänt ska något av uttrycken Icke godkänt eller Godkänt användas.

15 § En studerande ska på begäran få ett utbildningsbevis av den ansvariga utbildningsanordnaren där utbildningens innehåll och den studerandes resultat efter avslutad utbildning anges.

Utbildningens ledning och personal

16 § Hos den ansvariga utbildningsanordnaren ska det finnas en styrelse eller ledningsgrupp för utbildningen.

17 § Styrelsen eller ledningsgruppen för utbildningen ska

1. se till att utbildningen genomförs enligt denna förordning och föreskrifter som har meddelats av Myndigheten för yrkeshögskolan samt i enlighet med beslut av myndigheten,

2. anta sökande till utbildningen,
3. utfärda utbildningsbevis,
4. ansvara för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs, och
5. ansvara för att utbildningen utvecklas.

18 § Det ska finnas en av den ansvariga utbildningsanordnaren utsedd person som leder det dagliga arbetet i verksamheten.

19 § Utbildningsanordnaren ska för undervisning och handledning använda personer som genom utbildning eller erfarenhet har kompetens för den verksamhet de ska bedriva.

20 § Utbildningsanordnaren ska se till att den personal som används för undervisning och handledning ges möjligheter till kompetensutveckling.

21 § De studerande ska ges möjlighet till insyn i verksamheten och tillfälle att påverka utbildningens uppläggning och genomförande.

Behörighet

22 § Behörig att antas till utbildningen är den som har genomgått gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning eller som har viss yrkeserfarenhet.

Ansökan och beslut om statligt stöd

23 § Ansökan om statligt stöd i form av tillsyn, studiestödsberättigande eller statsbidrag ges in till Myndigheten för yrkeshögskolan som beslutar om stödet.

Beslut som innebär att stöd beviljas ska avse en viss tid. Ett sådant beslut som avser statsbidrag eller studiestödsberättigande får avse högst fyra år. Statsbidrag lämnas dock för ett år i sänder.

24 § En utbildning som avses i 2 § 1 kan förklaras berättiga de studerande till studiestöd enligt avdelning A 2 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655).

En utbildning som avses i 2 § 2 eller 3 kan förklaras berättiga de studerande till studiestöd enligt avdelning B 1 i bilagan till studiestödsförordningen.

25 § Regeringen beslutar särskilt om det sammanlagda antalet årsplatser som kan berättiga de studerande till studiestöd enligt avdelning A 2 respektive B 1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655).

Med årsplats avses en studerandeplats i heltidsutbildning som omfattar 40 veckor.

26 § Beslut om statligt stöd enligt 23 § ska innehålla uppgifter om

1. beslutet avser tillsyn, studiestöd enligt avdelning A 2 eller B 1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655) eller statsbidrag,
2. belopp, om beslutet avser statsbidrag,
3. den tid beslutet avser,
4. utbildningens omfattning och, om beslutet avser studiestöd eller statsbidrag, antalet årsplatser, och
5. utbildningens lokalisering.

Till beslutet ska en utbildningsplan för utbildningen enligt 11 § bifogas.

Antalet årsplatser på utbildningen får inte överstiga det antal platser som beslutet avser.

Fördelning och beräkning av statsbidrag

27 § Myndigheten för yrkeshögskolan ska vid sin fördelning av statsbidrag särskilt ta hänsyn till

1. i vilken grad en utbildning i kvalitativt och kvantitativt hänseende svarar mot förutsättningarna för statligt stöd enligt denna förordning, och
2. om utbildningen har en från samhällsynpunkt lämplig placering.

28 § Myndigheten för yrkeshögskolan ska vid sin beräkning av statsbidrag beakta de faktiska kostnaderna för utbildningen.

Utbetalning av statsbidrag

29 § Statsbidrag betalas ut av Myndigheten för yrkeshögskolan till den ansvariga utbildningsanordnaren.

Återkallande

30 § Myndigheten för yrkeshögskolan får återkalla ett beslut om att en utbildning ska stå under statlig tillsyn eller berättiga de studerande till studiestöd, om utbildningen inte längre uppfyller kraven eller utbildningsanordnaren eller någon annan som medverkar i anordnandet inte iakttar sina skyldigheter enligt denna förordning.

Innan myndigheten fattar ett beslut enligt första stycket, ska den ansvariga utbildningsanordnaren ha fått tillfälle att avhjälpa bristerna.

Innehållande och återkrav av statsbidrag

31 § Om någon bestämmelse eller något villkor som gäller för statsbidrag enligt denna förordning i väsentlig mån har åsidosatts, får Myndigheten för yrkeshögskolan besluta att bidrag helt eller delvis ska hållas inne från kommande utbetalningar i väntan på rättelse. Om rättelse inte görs, får myndigheten besluta att det innehållna beloppet ska dras av från statsbidraget.

32 § Den som har tagit emot statsbidrag enligt denna förordning är återbetalningsskyldig, om någon bestämmelse eller något villkor som gäller för bidraget i väsentlig mån har åsidosatts.

Myndigheten för yrkeshögskolan ska besluta att helt eller delvis kräva tillbaka ett bidrag, om någon är återbetalningsskyldig enligt första stycket.

33 § På statsbidrag som krävs tillbaka ska ränta tas ut från den dag som infaller en månad efter det att beslut om återkrav har fattats efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter.

Om det finns särskilda skäl för det, får Myndigheten för yrkeshögskolan efterge krav på ränta helt eller delvis.

Tillsyn

34 § Myndigheten för yrkeshögskolan ska ha tillsyn över utbildningar som stöd har lämnats för enligt denna förordning.

35 § Den ansvariga utbildningsanordnaren för en utbildning som stöd har lämnats för enligt denna förordning får bytas ut endast om Myndigheten för yrkeshögskolan godkänner bytet.

Uppföljning och redovisning

36 § Myndigheten för yrkeshögskolan ska följa upp och utvärdera de utbildningar som stöd har lämnats för enligt denna förordning.

37 § Den ansvariga utbildningsanordnaren för en utbildning som stöd har lämnats för enligt denna förordning ska medverka i den uppföljning och utvärdering av utbildningsverksamheten som bestäms av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningsanordnaren ska också lämna de uppgifter som myndigheten begär.

Bemyndiganden

38 § Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om

1. utbildningsplaner och kursplaner,
2. beräkning och fördelning av statsbidrag, och
3. verkställighet av denna förordning.

Överklagande

39 § I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut av Myndigheten för yrkeshögskolan än beslut enligt 31§ får dock inte överklagas.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2012.

2. Genom förordningen upphävs förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Den upphävda förordningen gäller dock fortfarande för utbildningar för vilka det före den 1 juli 2012 har beviljats statligt stöd enligt förordningen.

3. Myndigheten för yrkeshögskolan får bevilja en utbildningsordnare som före den 1 juli 2012 beviljats statligt stöd enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar fortsatt stöd enligt den förordningen, dock längst till och med 2016. Den upphävda förordningen gäller även för utbildning för vilken beslut om statligt stöd har förlängts enligt denna punkt.

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 1, 3 och 4 §§ förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

1 §

Hos den ansvariga utbildningsanordnaren ska det finnas en ledningsgrupp för utbildningen. Om en utbildningsanordnare är ansvarig för flera utbildningar, får ledningsgruppen vara gemensam för dessa.

En ledningsgrupp för en eller flera utbildningar som är av särskilt värde för individen och samhället inom ett eller flera smala yrkesområden får vara gemensam för flera utbildningsanordnare.

3 §

Ledningsgruppen ska bestå av

1. företrädare för de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen,
2. minst en företrädare för de studerande, och
3. den person som avses i 6 §.

Om ledningsgruppen är gemensam för flera utbildningsanordnare ska varje sådan person som avses i 6 § ingå i gruppen.

Den ansvariga utbildningsanordnaren får utse ledamöter utöver dem som anges i första stycket. Flertalet av ledamöterna i ledningsgruppen ska dock vara företrädare för arbetslivet.

Den eller, om ledningsgruppen är gemensam för flera utbildningsanordnare, de ansvariga utbildningsanordnarna får utse ledamöter utöver dem som anges i första och andra styckena. Flertalet av ledamöterna i ledningsgruppen ska dock vara företrädare för arbetslivet.

Myndigheten för yrkeshögskolan får efter ansökan besluta att en ledningsgrupp för en eller flera utbildningar som är av särskilt värde för individen och samhället inom ett eller flera smala yrkesområden får ha en annan sammansättning än vad som följer av första–tredje styckena.

4 §¹

Ledningsgruppen för en utbildning som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen ska dessutom bestå av

1. minst en företrädare för skolväsendet som utsetts av den kommun där utbildningen bedrivs, och
2. minst en företrädare för ett universitet eller en högskola som utsetts av universitetet eller högskolan.

Myndigheten för yrkeshögskolan får efter ansökan besluta om undantag från kravet i första stycket 2 när det gäller en utbildning som är av särskilt värde för individen och samhället inom ett smalt yrkesområde, om det med hänsyn till utbildningens innehåll och karaktär eller av något annat skäl framstår som obehövt att minst en företrädare för ett universitet eller en högskola ingår i ledningsgruppen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2012.

¹ Senaste lydelse 2011:110.

1.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:279) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan

Härigenom föreskrivs att 3 § förordningen (2009:279) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Myndigheten för yrkeshögskolan ska

1. besluta om vilka utbildningar som ska ingå i yrkeshögskolan enligt förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan,

2. besluta om statsbidrag eller särskilda medel enligt förordningen om yrkeshögskolan,

3. på det sätt som anges i 6 kap. 1 § förordningen om yrkeshögskolan svara för sådana försäkringar som anges där,

4. ha tillsyn över utbildningarna inom yrkeshögskolan,

5. främja utvecklingen av utbildningarna inom yrkeshögskolan och utbildningarnas kvalitet,

6. säkerställa att utbildningarna inom yrkeshögskolan och utbildningsanordnarnas kvalitetsarbete utvärderas,

7. följa upp utbildningarna inom yrkeshögskolan och utbildningsanordnarnas kvalitetsarbete samt resultaten av den utvärdering som avses i 6,

8. svara för ekonomisk uppföljning inom sitt ansvarsområde,

9. svara för ett register med uppgifter om studerande i utbildningar inom yrkeshögskolan och deras studieresultat, betyg och examina,

9. svara för register med uppgifter om studerande i utbildningar inom yrkeshögskolan och i sådana utbildningar som avses i förordningen (2011:xxx) om konst- och kulturutbildningar samt deras studieresultat, betyg och examina,

10. informera och sprida kunskap om yrkeshögskolan och det samlade utbudet av utbildningar inom yrkeshögskolan,

11. vara personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter i sin verksamhet,

12. vara den nationella samordningspunkten för den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande, European Qualifications Framework (EQF), och

13. vara behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer, senast ändrat genom kommissionens förordning (EG) nr 755/2008, när det

13. vara behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer¹, senast ändrat genom kommissionens förordning (EU) nr 13/2011², när

¹ EUT L 255, 30.9.2005, s. 22 (Celex 32005L0036).

² EUT L 59, 4.3.2011, s. 4 (Celex 32011R0213).

gäller att utfärda utbildningsbevis och andra handlingar för utbildningar inom yrkeshögskolan. det gäller att utfärda utbildningsbevis och andra handlingar för utbildningar inom yrkeshögskolan.

Det som anges i första stycket 4–13 gäller även utbildning inom yrkeshögskolan som bedrivs som uppdragsutbildning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2012.

2 Sammanfattning

I denna remisspromemoria lämnas förslag och bedömningar om hur utbildningar enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar kan inordnas i yrkeshögskolan och få statligt stöd enligt förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan samt hur konst- och kulturutbildningar kan få statligt stöd enligt en ny förordning som administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan.

Yrkesutbildningar

Förslagen och bedömningarna innebär att alla kompletterande utbildningar som är yrkesutbildningar och ligger på en eftergymnasial nivå kan omvandlas till yrkeshögskoleutbildningar. Därefter hänvisas dessa utbildningar till Myndigheten för yrkeshögskolans ordinarie ansökningsomgång där anordnarna i konkurrens med andra anordnare får ansöka om statligt stöd enligt förordningen om yrkeshögskolan. Studerandeavgifter får dock inte tas ut för yrkeshögskoleutbildningar som får statsbidrag.

En särskild kvotgrupp för smala yrkesutbildningar

För smala yrkesutbildningar bör en särskild kvotgrupp inrättas i yrkeshögskolan. Detta innebär att utbildningar för vilka det ansöks om statligt stöd inom ramen för yrkeshögskolan och som leder till smala yrken enbart kommer att konkurrera inom sin egen kvotgrupp.

Konst- och kulturutbildningar

En ny förordning om statligt stöd som administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan föreslås för eftergymnasiala konst- och kulturutbildningar samt för kulturarvsutbildningar vid sidan av högskolan. I den förordningen införs även bestämmelser som ska gälla för korttidskurser inom kulturarvsområdet. Statligt stöd kan ges i form av statlig tillsyn, studiestöd eller statsbidrag. Utbildningar som kan omfattas av den nya förordningen är främst utbildningar inom bildkonst och konsthantverk samt utbildningar inom kommunikation som leder till yrken inom grafisk design. Även utbildningar inom dans, teater och musik bör kunna omfattas av förordningen. En förändring jämfört med tidigare är att utbildningar kan beviljas fullt statsbidrag under förutsättning att de studerande inte behöver betala avgifter för dessa utbildningar.

Studiestöd

De kompletterande utbildningar som är yrkesutbildningar kommer när de ingår i yrkeshögskolan att ge rätt till studiestöd enligt avdelning B 1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655) i likhet med vad som

gäller för övriga utbildningar inom yrkeshögskolan. De utbildningar som föreslås bli reglerade i den nya förordningen om konst- och kulturutbildningar har sinsemellan olika syften. Utbildningar som medverkar till att utveckla ett kvalificerat yrkeskunnande och kulturarvsutbildningar föreslås även berättiga till studiestöd enligt avdelning B 1 i bilagan till studiestödsförordningen. De högskoleförberedande konst- och kulturutbildningarna föreslås dock såsom i huvudsak i dag tills vidare ge rätt till studiestöd enligt avdelning A 2 i bilagan till studiestödsförordningen.

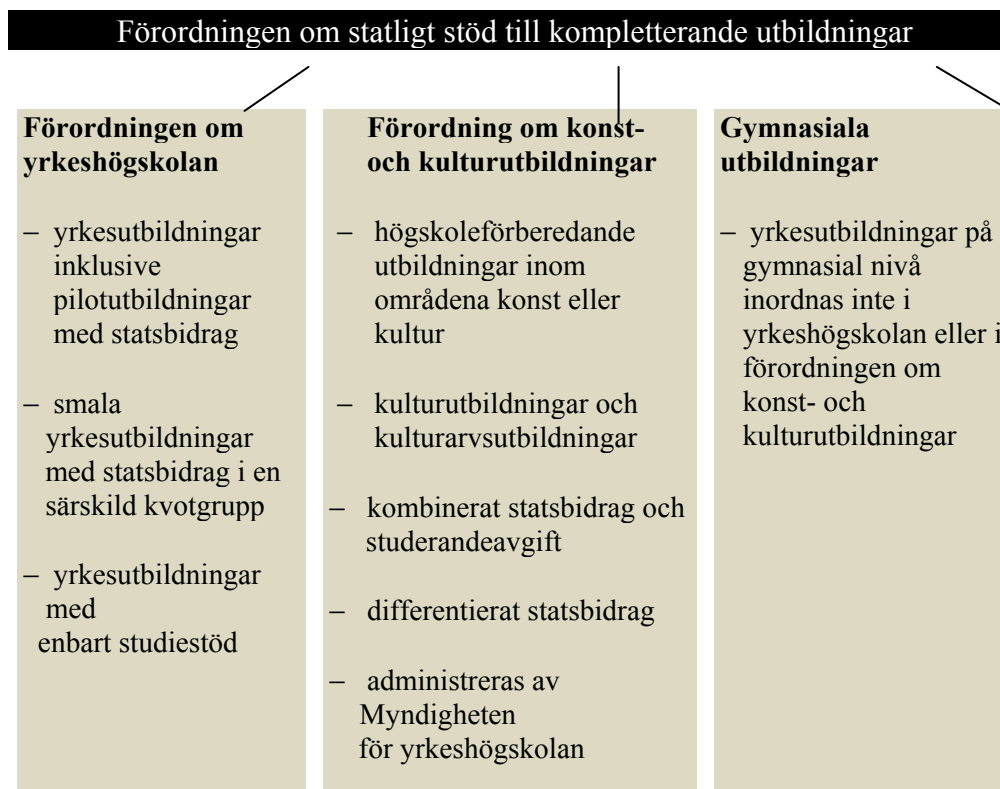
Tillsyn

Kompletterande utbildningar som är eftergymnasiala ska även fortsättningsvis kunna få stå under enbart statlig tillsyn. Bestämmelserna om tillsyn bör finnas i den förslagna förordningen om konst- och kulturutbildningar.

Ikraftträdande

De föreslagna förordningsförändringarna bör träda i kraft den 1 juli 2012. Övergångsbestämmelserna föreslås sträcka sig till och med 2016.

Beskrivning av förslag för de kompletterande utbildningarna

3 Tidigare utredningar

Regeringen beslutade den 6 mars 1997 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över det statliga stödet till kompletterande skolor (dir. 1997:42). Utredaren skulle bl.a. definiera begreppet kompletterande skola, analysera skolornas avgränsning från det offentliga skolväsendet och statens och kommunernas ansvar för dessa skolor, se över formerna och kriterierna för det statliga stödet samt utreda frågan om rätt till studiestöd för eleverna. Uppdraget redovisades i betänkandet *Fristående utbildningar med statlig tillsyn inom olika områden* (SOU 1998:11). Utredaren föreslog bl.a. att begreppet kompletterande skolor skulle ersättas med fristående utbildningar med statlig tillsyn inom olika områden. Detta mot bakgrund av att det var varje enskild utbildning och inte skolan som skulle bedömas. Utredaren föreslog också att det statliga stödet skulle kunna lämnas i tre olika former: tillsyn, tillsyn plus studiestöd och tillsyn, studiestöd, statsbidrag. I propositionen *Vissa skolfrågor m.m.* (prop. 1998/99:110) ställde sig regeringen bakom utredarens förslag med undantag av att begreppet kompletterande skolor i stället ändrades till kompletterande utbildningar. Riksdagen antog propositionen och bestämmelserna trädde i kraft den 1 juli 2000 (bet. 1999/2000:UbU5, rskr. 1999/2000:15).

Den 29 mars 2007 bemyndigade regeringen ansvarigt statsråd att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag till hur eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan skulle sammanföras under ett gemensamt ramverk benämnt yrkeshögskolan. Utredaren hade också i uppgift att föreslå hur ansvaret för särskilt kostnadskrävande utbildningar, t.ex. flygutbildningar, skulle fördelas (dir. 2007:50). Utredaren föreslog i betänkandet *”Yrkeshögskolan. För yrkeskunnande i förändring”* (SOU 2008:29) bl.a. att kompletterande utbildningar skulle delas in i tre kategorier: yrkesutbildningar samt kulturarvsbevarande och högskoleförberedande konstnärliga utbildningar. Utredaren föreslog att reglering för de två sistnämnda formerna skulle finnas i en separat förordning. För att undvika social snedrekrytering ansåg utredaren att anordnarna av dessa utbildningar inte borde få ta ut elevavgifter om statsbidrag lämnades för utbildningarna. Statsbidraget borde då enligt utredaren också höjas. Höjningen skulle delvis finansieras genom att antalet utbildningsplatser minskades. Utredaren angav vidare att man borde pröva om vissa korta kurser med kulturinriktning skulle kunna anordnas inom folkbildningen eller om de borde stödjas direkt av regeringen genom verksamhetsbidrag. Förslagen innebar även att någon stödform motsvarande enbart statlig tillsyn inte skulle finnas kvar.

För pilotutbildningarna föreslog utredaren att staten skulle finansiera 55 utbildningsplatser inom ramen för yrkeshögskolan. Utbildningarna

skulle enligt utredaren leda fram till ATPL – behörighet¹ och för att skapa synergieffekter föreslogs en samlokalisering med utbildningarna av flygteknisk underhållspersonal. I propositionen Yrkeshögskolan (prop. 2008/09:68) bedömde regeringen att den offentligt finansierade grundläggande pilotutbildningen, utom den militära flygförarutbildningen, bör bedrivas inom yrkeshögskolan. Därutöver bedömde regeringen att de kompletterande utbildningarna under en övergångsperiod borde fortsätta att bedrivas enligt nu gällande bestämmelser men att Myndigheten för yrkeshögskolan borde administrera de kompletterande utbildningarna.

Myndigheten för yrkeshögskolan fick den 17 december 2009 i uppdrag att redovisa ett mer utvecklat indelningsförslag som underlag för ett slutligt ställningstagande vad gäller de aktuella utbildningarna (2009/7341/SV). Anledningen var den kritik som remissinstanserna framfört mot det indelningsförslag av kompletterande utbildningar som föreslogs i betänkandet SOU 2008:29. I uppdraget ingick bl.a. att identifiera vilka utbildningar som bedrivs enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar som kan inordnas i yrkeshögskolans regelverk. Myndigheten skulle också lämna förslag om hur ett regelverk för nuvarande kompletterande utbildningar som inte bedöms kunna ingå i yrkeshögskolan ska utformas. Vidare skulle myndigheten bl.a. föreslå vilka kriterier som utbildningar utanför yrkeshögskolan ska uppfylla för att berättiga till studiestöd. Vid genomförandet av uppdraget skulle Myndigheten för yrkeshögskolan samråda med utbildningsanordnare, konstnärliga högskoleutbildningar, pilotutbildningar samt Centrala studiestödsnämnden, Högskoleverket och Statens skolverk. De förslag och bedömningar som lämnas i denna promemoria bygger på de förslag som myndigheten lämnat (U2010/6993/SV).

4 Bakgrund

Totalt under 2010 uppgick antalet kompletterande utbildningar till 258 vilka omfattade 5 397 studerande, varav cirka 3 683 var kvinnor. Utbildningarna är indelade i elva olika branschområden och drivs av drygt 100 utbildningsanordnare. I förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar anges att en utbildning som anordnas av en enskild fysisk eller juridisk person kan få statligt stöd enligt förordningen. Stöd kan ges på följande sätt:

- Utbildningen ställs under statlig tillsyn.

¹ ATPL: Airline Transport Pilot Licence. Certifikatet ger möjlighet att flyga kommersiellt som befälhavare i två-pilotsystem (tung luftfart).

- Utbildningen förklaras berättiga eleverna till studiestöd enligt studiestödsförordningen (2000:655) om utbildningen är värdefull från nationell synpunkt.
- Utbildningen berättigar till statsbidrag om utbildningen är särskilt värdefull från nationell synpunkt.

En grundförutsättning för statligt stöd är att utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Den som verkar inom utbildningen ska särskilt främja jämställdhet mellan könen och elevinflytande samt aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden. Utbildningen ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund eller på beprövad erfarenhet.

Statlig tillsyn

För att få stå under statlig tillsyn krävs utöver vad som angetts ovan att utbildningen har en omfattning om sammanlagt minst 200 timmar lärar- eller handledarledd undervisning under högst tre år och att huvudmannen för utbildningen

- har en godtagbar plan som beskriver utbildningens innehåll och mål samt hur målen ska förverkligas,
- har en ansvarig person som leder utbildningen,
- har fastställda inträdesvillkor och urvalsgrunder som är godtagbara i förhållande till utbildningens nivå och inriktning,
- har kompetenta lärare och handledare,
- ger eleverna betyg eller intyg som beskriver utbildningens innehåll och de uppnådda målen efter avslutad utbildning, och
- endast tar ut elevavgifter som bedöms skäligen i förhållande till utbildningens karaktär.

Studiestöd

För att en utbildning ska kunna förklaras berättiga eleverna till studiestöd enligt studiestödsförordningen krävs bl.a. att utbildningen är värdefull från nationell synpunkt och har ställts under statlig tillsyn. Vidare krävs att utbildningen omfattar minst 320 timmar lärar- eller handledarledd undervisning under minst fyra sammanhängande månader.

Dessutom krävs det att huvudmannen för utbildningen

- har en styrelse eller ledningsgrupp,
- anordnar utbildningen efter godtagbara kursplaner, och
- har en av styrelsen eller ledningsgruppen fastställd plan för hur kompetensutvecklingen av personalen och hur uppföljningen och utvärderingen av den egna verksamheten ska ske.

Statsbidrag

För att få statsbidrag krävs – utöver att utbildningen har ställts under statlig tillsyn och kan förklaras berättiga eleverna till studiestöd – att utbildningen är särskilt värdefull från nationell synpunkt. Utbildningen ska ha en omfattning om minst 800 timmar lärar- eller handledarledd undervisning per år och vara minst ett år. Statsbidraget lämnas med ett grundbidrag som är lika för alla utbildningsanordnare per år och årselevplats. Vissa utbildningar får därutöver ett tilläggsbidrag beroende av bl.a. utbildningens lokal- eller utrustningsbehov. Statsbidraget varierar från 61 000 till 117 000 kronor per årselevplats på 2010 års nivå. För att kunna täcka sina kostnader tar utbildningsanordnarna dessutom ut avgifter av de studerande. Avgifterna varierar, men ligger i genomsnitt på cirka 50 000 kronor per år. De utbildningar som har statsbidrag tar i genomsnitt ut en studerandeavgift på 25 500 kronor per år. Endast fyra av 98 statsbidragsberättigande utbildningar är avgiftsfria för den studerande.

Korttidskurser

I 11 § förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar finns en undantagsbestämmelse när det gäller utbildningens längd. Statsbidrag kan lämnas och utbildningen få stå under statlig tillsyn även om utbildningens omfattning understiger det antal timmar som annars krävs. Det gäller utbildningar som ger en särskilt kvalificerad kompetens inom ett yrkesområde och som anordnas i anslutning till en lärlingsutbildning eller en utbildning som bidrar till att bevara det svenska kulturarvet. Sådana korta kurser utgör en mycket liten del av de kompletterande utbildningarna. I dagsläget omfattas endast fem utbildningsanordnare av undantagsbestämmelsen, varav en gymnasial lärlingsutbildning och fyra kulturarvsbevarande utbildningar.

Statistik rörande de kompletterande utbildningarna

Statens skolverk redovisar varje år data om de studerande i kompletterande utbildningar, dels enligt ett särskilt regeringsuppdrag, dels i den officiella statistiken. Det har skett enligt Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2000:157) om uppgiftsinsamling från skolhuvudmännen. Uppgifter från 2010 publicerades under våren 2011. Uppgifterna bearbetas och redovisas efter formen av statligt stöd samt efter utbildningskategori uppdelat på följande kategorier.

- Dans, teater, musik.
- Design, mode.
- Djurvård.
- Ekonomi, konsumentekonomi, kommunikation, media.
- Flyg.
- Hantverk.

- Hudvård, hårvård, hälsa, friskvård, miljö.
- Konst.
- Teknik.

Studera i kompletterande utbildningar

Tabell 1 a. Antal kompletterande utbildningar och studerande i sådana utbildningar hösten 2009

	Antal skolor	Antal utbildningar	Studerande	Kvinnor	Män
	99	232	5 386	3 727	1 695
<i>Därav med</i>					
Tillsyn	29	44	1 235	1090	145
Tillsyn och studiestöd	35	67	1 463	920	643
Tillsyn, studiestöd och statsbidrag	46	93	2 014	1 317	697
Tillsyn och statsbidrag	6	28	574	400	174

Källa: Skolverket

Tabell 1 b. Antal kompletterande utbildningar och studerande i sådana utbildningar hösten 2010

	Antal skolor	Antal utbildningar	Studerande	Kvinnor	Män
	111	243	5 576	3 844	1 732
<i>Därav med</i>					
Tillsyn	38	56	1 233	1 035	198
Tillsyn och studiestöd	37	71	1 742	1 058	684
Tillsyn, studiestöd och statsbidrag	45	90	1 889	1 234	655
Tillsyn och statsbidrag	5	26	712	517	195

Källa: Skolverket

Av tabell 1 a och 1 b framgår hur många studerande som deltog i kompletterande utbildningar under hösten 2009 och hösten 2010. Antalet skolor som hade statligt stöd ökade mellan hösten 2009 och hösten 2010, från 99 till 111 skolor. Det var skolor med enbart tillsyn som stod för den största ökningen. Även antalet utbildningar med statligt stöd ökade från 232 till 243 under perioden, en ökning med knapp fem procent. I förhållande till hösten 2009 ökade antalet studerande hösten 2010 med knappt fyra procent. Den största ökningen procentuellt sett var för utbildningar med tillsyn och statsbidrag där antalet studerande ökade med 24 procent medan utbildningar med statligt stöd i form av enbart tillsyn hade ett oförändrat antal elever.

Tabell 2. Åldersfördelning inom kompletterande utbildningar hösten 2010

Ålder	-24	25-29	30-34	35-44	45-54	55-	Totalt	Medelålder
Samtliga	2 856	1 038	358	516	387	421	5 576	29
<i>Därav med</i>								
Tillsyn	51	218	107	223	151	34	1 233	30
Tillsyn och studiestöd	500	397	129	113	37	117	1 742	25
Tillsyn, studiestöd och statsbidrag	1 049	383	91	92	46	21	1 889	24
Tillsyn och statsbidrag	1 256	30	31	88	153	349	712	51

Källa: Skolverket

Tabell 2 visar att de flesta studerande var mellan 20–24 år. Åldersstrukturen var olika beroende av vilken form av statligt stöd utbildningen fick. Studerande under 30 år utgjorde 87 procent av samtliga studerande som gick utbildningar med statligt stöd i form av tillsyn och studiestöd medan 13 procent av denna åldersgrupp gick i utbildningar med statligt stöd i form av tillsyn och statsbidrag. Studerande med lägst medelålder deltog i utbildningar med tillsyn och studiestöd samt tillsyn, studiestöd och statsbidrag och med högst medelålder i utbildningar med tillsyn och statsbidrag. Den sistnämnda gruppen omfattade främst kort kurser som bedrevs på kvällar, helger och sommartid vilket kan vara en förklaring till den höga åldern.

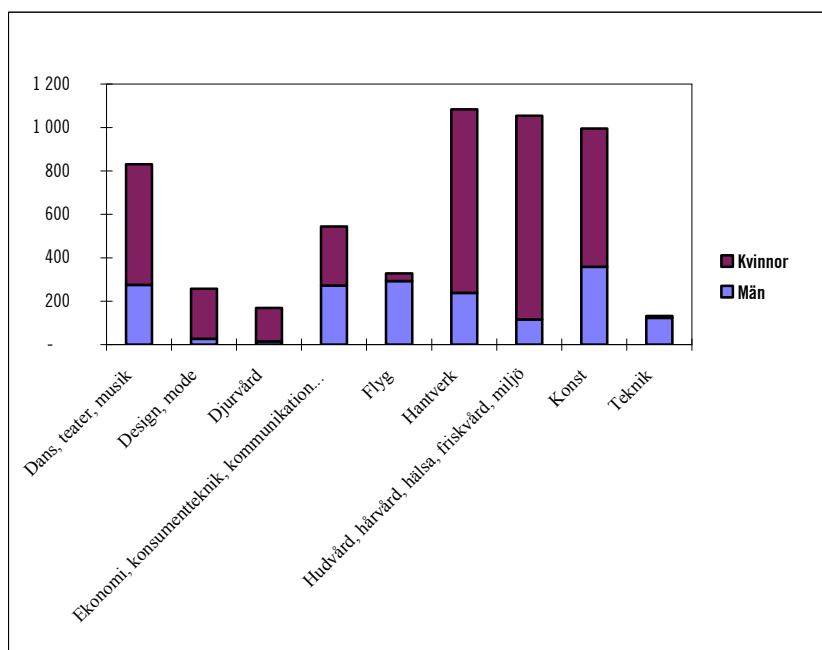
Tabell 3. Köns- och åldersfördelning inom kompletterande utbildningar hösten 2010

Ålder	-24	25-29	30-34	35-44	45-54	55-	Totalt	Medelålder
Samtliga	2 856	1 038	358	516	387	421	5 576	29
Kvinnor	1 951	637	230	384	320	322	3 844	30
Män	905	401	128	132	67	99	1 732	28

Källa: Skolverket

Tabell 3 visar att kompletterande utbildningar domineras av kvinnliga studerande. Andelen kvinnor var 69 procent hösten 2010 vilket är lika stor andel som hösten 2009. De senaste åren har andelen kvinnor varit tämligen konstant. I likhet med föregående år var 75 procent av männen och 67 procent av kvinnorna under 30 år.

Antalet studerande fördelat på utbildningskategori

5 Utgångspunkter

Bland de kompletterande utbildningarna finns utbildningar med i hög grad varierande inriktning och längd. En del av utbildningarna kompletterar gymnasieskolan men huvuddelen har utvecklats till att vara eftergymnasiala utbildningar. De ekonomiska förutsättningarna varierar också. Vissa utbildningar har statligt stöd i form av statsbidrag, berättigar till studiestöd och kompletterar statsbidraget med studerandeavgifter, medan andra enbart berättigar till studiestöd och finansieras helt genom studerandeavgifter. Därutöver finns utbildningar som enbart står under statligt tillsyn och saknar finansiering från det offentliga. I propositionen Yrkehögskolan (prop. 2008/09:68) konstaterade regeringen att eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan som anordnas av olika huvudmän behöver en organisation som kan hantera den heterogena gruppen utbildningar mer effektivt än som hittills varit fallet. Därför beslutade riksdagen på regeringens förslag att eftergymnasiala yrkesutbildningar som inte utgör högskoleutbildningar skulle sammanföras under ett gemensamt regelverk benämnt yrkehögskolan (bet.2008/09:UbU6,rskr. 2008/09:178).

Utgångspunkten var att även kompletterande utbildningar och påbyggnadsutbildningar inom kommunal vuxenutbildning skulle kunna inordnas i yrkehögskolan. Regeringen konstaterade emellertid att vissa eftergymnasiala yrkesutbildningar främst inom konst- och kulturområdet har andra syften och förutsättningar än de som utmärker yrkehögskolan och att de utbildningarna normalt bör ha bättre förutsättningar att utvecklas utanför yrkehögskolan. Regeringen

menade att utbildningarna mot den bakgrunden borde kunna utvecklas inom ett särskilt regelverk.

Utgångspunkten i denna promemoria är att utbildningar som får statligt stöd enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar bör bedrivas inom yrkeshögskolan om de har yrkesinriktad profil och i övrigt uppfyller kraven på arbetsmarknadsrelevans. Övriga utbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området ska omfattas av ett regelverk som tar hänsyn till utbildningarnas särart.

Utbildningarna ska vara eftergymnasiala och möjlighet ska finnas att ta ut studerandeavgifter. Vidare är utgångspunkten att förslagen ska rymmas inom de anslagsramar som gällde för den kompletterande utbildningarna under 2009 men med uppräknig och att antalet årsstudieplatser som kan berättiga de studerande till studiestöd inte får överstiga 4 061. Förslagen och bedömningarna i denna remisspromemoria bygger till stora delar på Myndigheten för yrkeshögskolans rapport om kompletterande utbildningar.

6 Utbildningar till yrkeshögskolan

6.1 Eftergymnasiala yrkesutbildningar

Bedömning: Anordnare av eftergymnasiala yrkesutbildningar som i dag utgör kompletterande utbildningar bör ansöka om att utbildningarna ska få bli yrkeshögskoleutbildningar.

Skälen för bedömningen

Utbildningar som svarar mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet som inte tillgodoses genom en utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller en utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina eller som medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället kan enligt förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan få ingå i yrkeshögskolan. I den kartläggning Myndigheten för yrkeshögskolan gjort av de kompletterande utbildningarna bedöms cirka 75 yrkesutbildningar på eftergymnasial nivå, varav cirka 40 som enbart berättigar till studiestöd, kunna passa in i yrkeshögskolan eftersom de motsvarar yrkeshögskolans krav på arbetsmarknadsrelevans. Av det totala antalet kan cirka 30 utbildningar betraktas som smala yrkesutbildningar. De beskrivs närmare i avsnitt 6.2. Yrkesinriktade utbildningar som inte är smala återfinns främst inom områdena Friskvård, Hudvård, Media och teknik, Djurvård samt Lantbruk, yrkesområden som redan i dag finns representerade inom yrkeshögskolan. För i stort sett alla utbildningarna tas studerandeavgift ut.

Arbetslivsanknytningen kan utvecklas i utbildningarna

Kompletterande utbildningar kan till skillnad från utbildningar inom yrkeshögskolan kombinera statsbidrag med studerandeavgifter. Den genomsnittliga årskostnaden för en kompletterande utbildning är drygt 78 000 kronor, men därutöver tillkommer avgifter från de studerande. Genomsnittskostnaden för en årsplats i yrkeshögskolan är däremot 58 000 kronor. Sannolikt påverkas yrkeshögskolans kostnader för utbildningar av att utbildningarna i stor utsträckning genomförs i samverkan med arbetslivet. Det betyder att statens åtagande kan hållas nere eftersom arbetslivet bidrar med finansiering i form av exempelvis handledare, föreläsare, praktikplatser och i vissa fall utrustning. Samma krav på arbetslivsanknytning ställs inte när det gäller de kompletterande utbildningarna. I avsaknad av sådan finansiering från arbetslivet och då studerandeavgifter inte får kombineras med statligt stöd inom yrkeshögskolan, kan anordnare av kompletterande utbildningar komma att bedöma att det statliga stöd som beviljas inom yrkeshögskolan är för lågt i förhållande till vad deras utbildningar kostar.

Vid beräkningen av stöd för en yrkeshögskoleutbildning ska Myndigheten för yrkeshögskolan emellertid särskilt beakta de faktiska kostnaderna för utbildningen och hur det samlade ekonomiska ansvaret för en utbildning delas mellan staten, arbetslivet och andra finansiärer. Det betyder att myndighetens beslut om bidragsnivå varierar mellan utbildningarna. En sådan ordning är rimlig med tanke på den mångfald av utbildningar yrkeshögskolan rymmer och då vissa utbildningar i högre utsträckning finansieras av arbetslivet eller är mer kostnadskrävande än andra. Det är också myndighetens uppfattning att kompletterande utbildningar som kan komma att ingå i yrkeshögskolan på sikt bör kunna utveckla arbetslivets engagemang vilket bör bidra till att kostnaderna kan minska utan att kvaliteten försämras.

Sammanfattningsvis bör kompletterande utbildningar som är yrkesutbildningar och ligger på eftergymnasial nivå kunna omvandlas till yrkeshögskoleutbildningar om de uppfyller de krav som yrkeshögskolans regelverk ställer. Studerandeavgifter får emellertid inte tas ut för yrkeshögskoleutbildningar för vilka statsbidrag lämnas.

Kompletterande yrkesutbildningar som enbart berättigar till studiestöd

Enligt den kartläggning som Myndigheten för yrkeshögskolan har gjort finns det omkring 40 yrkesinriktade utbildningar inklusive pilotutbildningar som enbart har studiestöd och tillsyn enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar, motsvarande cirka 750 årsplatser som berättigar till studiestöd. För alla dessa utbildningar tas det ut studerandeavgifter. Förutom pilotutbildningar finns utbildningar företrädesvis inom områdena Media, Reklam, Foto och Hudvård. Även utbildningar som kan betraktas som smala finns

representerade, exempelvis utbildningar i silversmide, mönsterkonstruktion och mode. Utbildningarnas arbetslivsanknytning kan vara mindre utvecklad än vad som är utmärkande för utbildningarna inom yrkeshögskolan men de har en tydlig yrkesinriktning, är välkända och kan därför ändå utgöra en viktig rekryteringsbas för arbetsgivare.

Dessa utbildningar för vilka statsbidrag inte lämnas bör kunna ingå i yrkeshögskolan och omfattas av yrkeshögskolans kvalitetssäkringssystem. Av lagen (2009:128) om yrkeshögskolan följer att det är tillåtet att ta ut studerandeavgifter för utbildningar som inte berättigar till statsbidrag eller särskilda medel, men avgifterna ska vara skäliga i förhållande till utbildningskostnaden.

Pilotutbildningar

Den offentligt finansierade grundläggande pilotutbildningen, utom den militära flygförarutbildningen, bör som regeringen bedömer i propositionen om yrkeshögskolan bedrivs inom yrkeshögskolan (prop. 2008:09:68). I regeringens uppdrag till Myndigheten för yrkeshögskolan att utreda förutsättningarna för att inordna kompletterande utbildningar i yrkeshögskolan ingick att bedöma och redovisa hur pilotutbildningar kan inordnas i yrkeshögskolan. Myndighetens bedömning är att utöver de pilotutbildningar som bedrivs som kompletterande utbildningar och som enbart berättigar till studiestöd bör pilotutbildning bedrivs inom yrkeshögskolan med statlig finansiering. Sådan utbildning bör omfatta 40 examinerade piloter per år. För att utbildningar ska få ingå i yrkeshögskolan bör anordnaren av utbildningen enligt myndighetens bedömning vara en godkänd Flying Training Organization (FTO). Utbildningen bör enligt myndigheten omfatta certifikaten Commercial Pilot Licence (CPL), Multi Engine (ME), Instrument Rating (IR), Airline Transport Pilot Licence (ATPL) och kursen Multi Crew Cooperation (MCC). För att leda till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen måste minst 25 procent av utbildningen bestå av praktik. Utgångspunkten är att Lunds universitet genomför en sista antagning till sin pilotutbildning 2012 och att första antagning inom yrkeshögskolan sker 2013. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2012 med förslag på hur medel ska anslås för detta ändamål.

6.2 Smala yrkesutbildningar i en särskild kvotgrupp

Bedömning: Myndigheten för yrkeshögskolan bör inrätta en särskild kvotgrupp inom yrkeshögskolan för utbildningar inom smala yrkesområden där de sinsemellan kan konkurrera om statligt stöd.

Skälen för bedömningen

En utbildning kan ingå i yrkeshögskolan om den bl.a. medverkar till att utveckla eller bevara ett kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället. Enligt den

kartläggning Myndigheten för yrkeshögskolans genomfört uppskattas att det finns omkring 30 yrkesinriktade kompletterande utbildningar som kan anses leda till smala yrken och därför bör kunna rymmas inom yrkeshögskolan.

Gemensamt för de s.k. smala yrkesutbildningarna är att behovet av kompetensen är starkt begränsat på den svenska arbetsmarknaden, men dock väl definierat. De smala yrkesutbildningarna har ofta en mycket stark arbetslivsanknytning inom sitt område men leder sällan till en anställning i ett större företag utan snarare till eget företagande eller verksamhet i entreprenörslika former. Utbildningarna bedrivs ofta i lärlingsliknande former och kräver vanligtvis en stor andel lärarledd undervisning i små grupper samt i många fall kostsam utrustning. Utbildningsanordnarna och utbildningarna är som regel unika i sitt slag i landet och i vissa fall i Norden. Exempel på smala utbildningar som i dag utgör kompletterande utbildningar är utbildningar till musikinstrumentbyggare, urmakare, förgyllare, modist, teaterkostymör, hantverkspedagog, möbelrestaurerare, tapetsrare, maskör, keramiker etc.

Utbildningar som leder till smala yrken är generellt mycket kvalificerade och bygger på genomgången gymnasieskola eller motsvarande. För vissa specialiserade utbildningar kan det dock saknas direkt grund i existerande yrkesutbildningar inom gymnasieskolan. Sådana utbildningar bör ändå kunna ingå i yrkeshögskolan om de väsentligen bygger på motsvarande kunskaper som eleverna kan få i gymnasieskolan.

Särskild kvotgrupp inom yrkeshögskolan

Det är rimligt att införa en särskild kvotgrupp för smala yrkesutbildningar eftersom förutsättningarna för den här gruppen av utbildningar skiljer sig från de för andra yrkeshögskoleutbildningar. Genom att skapa en särskild kvotgrupp där smala yrkesutbildningar kan konkurrera sinsemellan om statligt stöd undviks konkurrens med utbildningar som riktar sig till stora branscher. En unik förgyllarutbildning kommer således inte att i detta avseende ställas mot en säljutbildning.

Myndigheten bedömer att omfattningen av denna kvotgrupp bör vara cirka 350 utbildningsplatser för att inrymma smala yrkesutbildningar som det i dag lämnas statsbidrag för enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. På sikt bör även utbildningar enligt förordningen (2008:48) om statsbidrag för lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken kunna ingå i den särskilda kvoten, vilket betyder att kvotgruppen utökas. Omfattningen bör dock variera beroende på anvisade medel för ändamålet och tillgången på utbildningar som når upp till de krav som bör ställas för att provas i en särskild kvotgrupp för smala utbildningar.

Smala yrken inom nya områden

Smala yrkesutbildningar återfinns dock inte enbart inom traditionella hantverksområden. De kan också finnas inom nya områden där yrkesrollerna ännu inte är tydliga. Det behöver inte heller finnas någon etablerad bransch eller en stor mängd företag som har definierat ett omfattande kompetensbehov. Dessa smala, nya yrkesroller uppkommer ofta i gränslandet mellan IT- och medieområdena eller exempelvis inom miljöområdet.

Smala yrkesutbildningar ska leda till arbete

Smala yrkesutbildningar bör dock inte förväxlas med utbildningar vilkas främsta syfte är att bevara ett kulturarv (se vidare avsnitt 7 om konst- och kulturutbildningar). I huvudsak är avsikten att de som avslutar en smal yrkesutbildning ska arbeta inom yrket i någon form. I flera fall är de smala yrkesutbildningarna även starka bärare av ett kulturarv och bidrar även till att utveckla kulturarvet. Gränsen mellan dessa yrkesutbildningar och kulturarvsutbildningar är således inte alltid skarp. Vilken kategori en utbildning ska tillhöra kan också vara situationsbundet utifrån förändringar i arbetslivet som ständigt medför nya behov på arbetsmarknaden. Det kan därför uppstå en viss osäkerhet om vilken kategori en utbildning tillhör. I dessa fall blir det myndighetens bedömning efter dialog med anordnarna som får avgöra utbildningens tillhörighet. Utgångspunkten ska vara det huvudsakliga syftet med utbildningen.

6.3 Ledningsgruppens sammansättning för smala yrkesutbildningar

Förslag: Utbildningar inom smala yrkesområden som bedöms kunna ingå i yrkeshögskolan ska i vissa fall kunna undantas från vad som enligt förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan gäller i fråga om ledningsgruppens sammansättning.

Skälen för förslaget

Många utbildningsanordnare som bedriver hantverksutbildningar har angett att det kan vara svårt för dem att sätta samman ledningsgrupper med en majoritet av arbetslivsföreträdare för ett särskilt yrke. Myndigheten för yrkeshögskolan anser därför att flera smala yrkesutbildningar som genomförs av olika utbildningsanordnare ska kunna ha en gemensam ledningsgrupp på regional eller nationell nivå. I en sådan ledningsgrupp skulle det kunna ingå ledamöter som representerar regionala hantverks- och industriföreningar, hantverksråd och liknande.

Representanter i ledningsgruppen

Ledningsgruppen för en utbildning som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen ska enligt förordningen om yrkeshögskolan bestå av bl.a. minst en företrädare för ett universitet eller en högskola. Det är

få utbildningar inom smala yrkesområden som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen eftersom de inte uppfyller kraven för den nivån. Det är vad gäller dessa utbildningar i vissa fall också svårt att hitta lämpliga representanter till ledningsgruppen som representerar universitets- och högskolesektorn. Myndigheten för yrkeshögskolan anser därför att det inte alltid är motiverat att kräva att det ska finnas en högskolerepresentant i ledningsgruppen. Vissa specialiserade hantverksutbildningar har svårt att koppla utbildningen till ett särskilt forskningsområde och då framstår högskolans representation som mindre motiverad. Det finns dock exempel på att högskolans representant i ledningsgruppen kan fylla en funktion för smala yrkesutbildningar om det finns en forskningsanknytning. Myndigheten bör dock kunna fatta beslut om att en ledningsgrupp inte behöver innehålla någon högskolerepresentant om det framstår som obehövt med hänsyn till utbildningens innehåll och karaktär. Däremot bör skolväsendet alltid vara representerat i ledningsgruppen.

6.4 Utbildningar på gymnasial nivå

Förslag: Kompletterande utbildningar som håller gymnasial nivå ska bedrivas utanför yrkeshögskolan.

Skälen för förslaget: Inom ramen för förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar kan statligt stöd lämnas för utbildningar som utgör ett komplement till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. Myndigheten för yrkeshögskolans kartläggning av samtliga utbildningar som berättigar till studiestöd och statsbidrag visar att endast ett fåtal utbildningar håller gymnasial nivå, men det kan enligt myndighetens bedömning finnas flera. Utöver dessa utbildningar finns det ett antal som enbart berättigar till studiestöd eller enbart har tillsyn som enligt myndighetens kartläggning också ligger på gymnasial nivå. Mot denna bakgrund är det svårt att göra antaganden om det exakta antalet. I ett ansökningsförfarande ankommer det på myndigheten att bedöma om utbildningarna ligger på rätt nivå för att passa in i yrkeshögskolan.

Den kartläggning myndigheten har gjort visar dock att de gymnasiala utbildningarna främst finns inom de grundläggande utbildningarna till florist eller frisör. Eftersom utbildningar inom yrkeshögskolan ska vara kvalificerade och hålla en tydligt eftergymnasial nivå betyder det att kompletterande utbildningar som kan antas vara gymnasiala kan komma att ställas utanför de föreslagna regelverken. Yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå är emellertid ett kommunalt ansvar och ska bedrivas inom sådan vuxenutbildning som regleras i skollagen (2010:800) om behov finns. Enskilda anordnare av vuxenutbildning kan också ansöka om s.k. betygsrätt hos Statens skolinspektion. Betygsrätten innebär en rätt att sätta betyg, anordna prövning samt utfärda betyg och intyg enligt bestämmelser som gäller för det offentliga skolväsendet. Den rätten

bidrar till att öppna upp för konkurrens på lika villkor oavsett aktör. Utbildningsanordnare som har betygsrätt kan erbjuda utbildningar som kommunen själv saknar kompetens att anordna.

Förslaget innebär således att utbildningar på gymnasial nivå inte kommer att kunna inordnas i yrkeshögskolan och att rätten till studiestöd därmed upphör vid den tidpunkt då förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphävs. Gymnasiala utbildningar som påbörjats enligt förordningen måste dock kunna avslutas. Om utbildningarna framgent genomförs på entreprenad enligt skollagen kan de dock även i fortsättningen vara studiestödsberättigande och kommuner kan om vissa villkor är uppfyllda få statsbidrag för dem.

7 Konst- och kulturutbildningar

7.1 Reglering av konst- och kulturutbildningar

Förslag: Högskoleförberedande utbildningar och vissa yrkesutbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området och kulturarvsutbildningar som anordnas av enskilda huvudmän ska benämnas konst- och kulturutbildningar. Utbildningarna regleras i en särskild förordning som innebär kvalitetssäkring och statligt ekonomiskt stöd.

Skälen för förslaget

Det finns nära kopplingar mellan kulturområdet, yrkesutbildningen, den högre utbildningen och forskningen inom framför allt det humanistiska och det konstnärliga området. En yrkesverksam dansare, skådespelare, musiker eller bildkonstnär har i de flesta fall genomgått en lång yrkes-, universitets- eller högskoleutbildning och innan dess ofta någon form av förberedande kurs vid en folkhögskola eller hos en annan utbildningsanordnare. Kvaliteten på de konstnärliga utbildningarna och på de utbildningar som syftar till att bevara eller utveckla kulturarvet spelar därför en viktig roll för kulturlivets utveckling. Konst- och kulturutbildningar utgör också i vid mening den dominerande delen av de utbildningar som omfattas av förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Merparten förbereder för högre utbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området medan andra utbildningar medverkar till att utveckla ett kvalificerat yrkeskunnande inom det konstnärliga eller kulturella området eller har ett innehåll som syftar till att bevara eller utveckla kulturarvet. De kulturpolitiska målen är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. Gemensamt för konst- och kulturutbildningarna är således att de har andra syften och förutsättningar än de som utmärker yrkes-

högskolans utbildningar. Det innebär att utbildningarna ofta inte kan hävda den arbetsmarknadsrelevans som krävs för att ingå i yrkeshögskolan. Myndigheten för yrkeshögskolans kartläggning visar att cirka 100 utbildningar bör omfattas av den föreslagna förordningen om konst- och kulturutbildningar, vilket beräknas motsvara drygt 2 500 årsplatser som berättigar till studiestöd och omkring 1 600 platser med statsbidrag. Av dessa får knappt 80 utbildningar anses vara högskoleförberedande utbildningar och sju får betraktas som enbart kulturarvsbevarande i den meningen att dessa utbildningar sällan leder till arbete men efterfrågas av samhället eftersom de bevarar eller utvecklar ett kunnande som annars skulle gå förlorat. Därutöver finns det utbildningar som ska medverka till ett kvalificerat yrkeskunnande och som både kan förbereda för högre utbildningar och i vissa fall leda till arbete utan att vidare utbildning behövs.

Eftersom utbildningarna enligt den föreslagna förordningen alltså inte enbart är högskoleförberedande, föreslås utbildningsformen benämnas konst- och kulturutbildningar. Det statliga stödet för utbildningar som omfattas av den föreslagna förordningen ska kunna bestå av studiestöd, statsbidrag eller enbart tillsyn. Alla utbildningar som ges statligt stöd enligt förordningen ska dock omfattas av Myndigheten för yrkeshögskolans tillsyn.

Högskoleförberedande utbildningar inom områdena konst och kultur

De högskoleförberedande utbildningarna inom områdena konst och kultur återfinns framför allt inom bildkonst och konsthantverk. Det främsta syftet med utbildningarna är att förbereda för högre studier inom ett konstnärligt område. Högskoleförberedande konsthantverksutbildningar är främst inriktade på keramik, metall, textil, design och grafik. Av de utbildningar myndigheten kartlagt berättigar cirka 52 högskoleförberedande utbildningar till statsbidrag och studiestöd vilket motsvarar 1 150 platser och 26 utbildningar till enbart studiestöd vilket motsvarar 660 platser. Utbildningarna är ofta en förutsättning för att bli antagen till någon av de konstnärliga högskoleutbildningarna, utan att det egentligen är ett formellt behörighetskrav.

Kvalificerat yrkeskunnande

I en enkät som Myndigheten för yrkeshögskolan genomfört har anordnarna av utbildningar inom dans, teater och musik angett att deras utbildningar i första hand bör betraktas som yrkesutbildningar. Det är en rimlig indelning eftersom deltagarna i många fall får arbete inom de områden som utbildningarna är inriktade mot men på en arbetsmarknad där konkurrensen om arbetstillfällena är stor. Utgångspunkten för regeringens politik är att professionella kulturskapare ska kunna försörja sig på sin konstnärliga eller kulturella yrkesverksamhet. Branscherna

inom områdena är emellertid sårbara för konjunkturella förhållandena vilket i sin tur innebär att personer som har valt de aktuella yrkesinriktningarna kan få räkna med att hitta sin försörjning på annat håll mellan osäkra anställningar som ofta har formen av korta uppdrag. Utbildningarna syftar främst till att utveckla ett kvalificerat yrkeskunnande inom det konstnärliga eller kulturella området, samtidigt som de i vissa fall kan vara nödvändiga för personer som önskar söka sig vidare till högre utbildningar. Förutom utbildningar inom dans, teater och musik kan det vara fråga om utbildningar inom kommunikationsområdet som kan leda till yrken inom grafik och design. Eftersom utbildningarna bör ha större möjligheter att utvecklas inom det föreslagna regelverket för konst- och kulturutbildningar är det att föredra att de inordnas där. Efterfrågan på kompetens inom de beskrivna områdena är i många fall relativt begränsat och det skulle vara svårt för utbildningarna att konkurrera med yrkesutbildningar inom yrkeshögskolan som ska svara mot mer direkta behov på arbetsmarknaden. Myndigheten bedömer att det rör sig om cirka 15–20 utbildningar eller omkring 500 årsplatser.

Utbildningar som har ett innehåll som syftar till att bevara eller utveckla kulturarvet

I betänkandet SOU 2008:29 utgick utredaren ifrån att knappt 30 kompletterande utbildningar kunde kategoriseras som kulturarvsbevarande. Myndigheten för yrkeshögskolans kartläggning visar emellertid att endast sju utbildningar, motsvarande 108 årsplatser som berättigar till studiestöd, kan betraktas som kulturarvsbevarande i den meningen att de är bärare av eller vidareutvecklar ett svenskt kulturarv. Skillnaden i bedömning kan till viss del förklaras av att myndigheten valt en striktare indelning och anser att kulturarvsbevarande utbildningar som tjänar flera syften genom att också vara yrkesinriktade kan prövas mot yrkeshögskolan och kvoten för smala yrken. Utbildningar med ett innehåll som syftar till att bevara eller utveckla kulturarvet återfinns inom exempelvis områdena traditionell slöjd och hantverk, folkmusik och instrumentmakeri.

Bedömningen av vilket regelverk som ska gälla för dessa utbildningar måste utgå från vad som är mest ändamålsenligt. Samtidigt är det svårt att undvika en gränsdragningsproblematik mellan kulturarvsyrken och smala yrken inom yrkeshögskolan eftersom utbildningarna kan tjäna flera syften. Myndighetens indelning, som bygger på en enkät riktad till anordnarna, är emellertid rimlig eftersom hänsyn tas till utbildningarnas särart och vilket syfte de främst tjänar. Det är angeläget att främja ett arbete som bidrar till att kulturarvet används och utvecklas och därigenom hålls levande.

7.2 Förutsättningar för statligt stöd för konst- och kulturutbildningar

Förslag: För att berättiga till statligt stöd ska konst- och kulturutbildningarna förbereda för högskoleutbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området, medverka till att utveckla ett kvalificerat yrkeskunnande inom det konstnärliga eller kulturella området eller ha ett innehåll som syftar till att bevara eller utveckla kulturarvet.

Skälen för förslaget

Den kartläggning som Myndigheten för yrkeshögskolan har genomfört visar att det finns utbildningar som inte kan inordnas i yrkeshögskolan, men som staten ändå har goda skäl att stödja. En förutsättning är dock att de förbereder för högskoleutbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området, medverkar till att utveckla ett kvalificerat yrkeskunnande inom det konstnärliga eller kulturella området eller har ett innehåll som syftar till att bevara eller utveckla kulturarvet. Andra förutsättningar för statligt stöd är att utbildningen vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund eller beprövad erfarenhet och att utbildningsanordnaren samverkar med relevanta högskoleutbildningar och branscher. Det höjer kvaliteten i utbildningarna och bidrar till att de studerande får en utbildning som är erkänd i branschen. Kopplingen till berörda branscher och högskolor betyder också att utbildningens innehåll kan utvecklas och ge det djup i kunskaperna som är nödvändigt såväl på arbetsmarknaden som när det gäller fortsatta studier på högre nivå.

Utbildningar ska även finnas för personer med utvecklingsstörning

Utbildningarna inom konst- och kulturområdet enligt den nya förordningen ska ligga på eftergymnasial nivå. Det finns dock två konstskolor som bedrivs enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar som riktar sig till personer med utvecklingsstörning. Utbildning har stor betydelse för dessa studerandes möjligheter att utveckla sin kunskaper inom det konstnärliga området och skolorna bör därför kunna få statligt stöd enligt den föreslagna förordningen om konst- och kulturutbildningar om de kan betraktas som eftergymnasiala i förhållande till gymnasiesärskolan.

Förordningen ska till viss del likna yrkeshögskolans regelverk

Förordningen om konst- och kulturutbildningar bör utgå från både den befintliga förordningen för statligt stöd till kompletterande utbildningar och regelverket för yrkeshögskolan. Detta ökar likvärdigheten mellan yrkeshögskolan och konst- och kulturutbildningarna vilket bör vara av betydelse för såväl studerande som utbildningsanordnare. Det är viktigt att de eftergymnasiala utbildningsformerna som inte utgör högskoleut-

bildningar tillmäts hög status och den nya förordningen bör i detta avseende vinna på att i vissa delar utformas med regelverket för yrkeshögskolan som förebild. Vidare underlättas myndighetens arbete i fråga om statsbidragshantering och tillsyn om regleringen för de båda systemen till viss del är likalydande. Utbildningarnas särart får dock inte äventyras. Det bör exempelvis inte ställas samma krav på arbetslivsanknytning som i yrkeshögskolan. Vidare bör studerandeavgifter få tas ut såvida inte utbildningen helt finansieras med statsbidrag. Däremot stramas kraven på utbildningsnivå upp och det införs bestämmelser om bl.a. utbildningsplaner och kursplaner. Studerandeflytande, lärarkompetens och kvalitetssäkringssystem är andra exempel på områden där kraven ska överensstämma med de som ställs i yrkeshögskolans regelverk.

7.3 Utbildningarnas längd

Förslag: Förordningen om konst- och kulturutbildningar ska reglera utbildningarnas längd. En utbildning som berättigar till studiestöd ska omfatta minst 20 sammanhängande veckor. En utbildning som berättigar till statsbidrag ska omfatta minst 30 sammanhängande veckor. En utbildning ska kunna bedrivas på deltid.

Skälen för förslaget: För att berättiga till studiestöd ska en utbildning omfatta minst 20 sammanhängande veckors studier. Enligt den nuvarande förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar måste en utbildning för att berättiga till studiestöd omfatta motsvarande minst 16 veckor. Den föreslagna utökningen av antalet veckor är rimlig eftersom en utbildning inte får vara alltför kort om den ska förbereda för högre studier eller leda till ett yrke eller fördjupning inom ett yrke. Det finns också fördelar med att minimikravet på studiestödsberättigande utbildningars längd är detsamma som inom yrkeshögskolan.

För att berättiga till statsbidrag måste en utbildning däremot omfatta minst 30 sammanhängande veckors studier. De utbildningar som berättigar till statsbidrag enligt nu gällande förordning måste omfatta minst 800 lärar- eller handledarledda timmar per år och pågå under minst ett år. Omräknat i veckor finns det kompletterande utbildningar som omfattar 32 veckor och därutöver. Myndigheten för yrkeshögskolan gör bedömningen att utbildningarna i stället bör omfatta 40 veckor för att berättiga till statsbidrag. Samtidigt innebär ökade krav på utbildningarnas längd ökade kostnader för staten jämfört med i dag. Eftersom det i dessa fall saknas uppenbara kvalitetsskäl för att förlänga utbildningarna är det rimligt att en utbildning får omfatta minst 30 i stället för de föreslagna 40 veckorna. Myndigheten föreslår ingen övre gräns för hur lång en utbildning får vara. Viss reglering kommer dock att ske genom regleringen av studiestödet.

7.4 Korttidskurser

Förslag: Förordningen om konst- och kulturutbildningar ska innehålla en bestämmelse om att en utbildning som bidrar till att bevara eller förnya kulturarvet får vara kortare än 20 respektive 30 sammanhängande veckor, om det finns särskilda skäl.

Skälen för förslaget: I förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar finns en undantagsbestämmelse som innebär att en utbildning som bidrar till att bevara det svenska kulturarvet i särskilda fall kan komma i fråga för stöd trots att utbildningens omfattning understiger det som gäller för övriga utbildningar. I praktiken gäller detta för ett litet antal utbildningar och en knapp handfull utbildningsanordnare. Myndigheten för yrkeshögskolan föreslår att en liknande undantagsbestämmelse ska finnas i den nya förordningen. För att kurserna ska anses kvalificerade är det viktigt att omfattningen hänger samman med behörigheten. Dvs. ju kortare en kurs är desto mer kvalificerade och erfarna studerande måste antas till utbildningen för att slutresultatet ska kunna anses ligga på en kvalificerad nivå. Om staten ska stödja denna typ av kortare kurser bör det också tas i beaktande om kunskapen efterfrågas av samhället. Ett annat sätt att stödja dessa korta kurser skulle kunna vara att rikta särskilda verksamhetsbidrag till de aktuella utbildningsanordnarna genom en särskild statsbidragsförordning. Ett undantag i förordningen om konst- och kulturutbildningar avseende utbildningens längd är dock att föredra.

7.5 Differentierat statsbidrag

Bedömning: En anordnare av en konst- och kulturutbildning bör kunna få helt eller differentierat statsbidrag för utbildningen.

Myndigheten för yrkeshögskolan bör inrätta en referensgrupp för högskoleförberedande konst- och kulturutbildningar. Gruppens uppgift bör vara att ge myndigheten underlag för beslut om storleken på statsbidraget för sådana utbildningar.

Skälen för bedömningen

Dimensionering

I betänkandet gjordes bedömningen att de högskoleförberedande konstnärliga utbildningarna är överdimensionerade i förhållande till omfattningen av den konstnärliga högskoleutbildningen. Om antalet platser däremot minskades skulle de kvarvarande utbildningarna kunna finansieras fullt ut med statsbidrag och därmed bli avgiftsfria för de studerande. Avgiftsfrihet kan begränsa skillnaderna i de studerandes villkor och därmed kan social snedrekrytering till högskoleförberedande konst- och kulturutbildningar undvikas. Remissinstanserna ville också minska den sociala snedrekryteringen men inte på bekostad av ett

minskat antal platser. Utbildningsanordnarnas intresseorganisation (FRIKS) anser inte att de högskoleförberedande konstutbildningarna är överdimensionerade. Enligt organisationens beräkning behövs omkring 1 500 årsplatser inom det konstnärliga området för att tillgodose högskolans behov av kompetenta sökande. Det är cirka 400 årsplatser fler med studiestöd och statsbidrag än vad som finns i dag.

För att få en bild av hur många studerande som går vidare till högre studier har Myndigheten för yrkeshögskolan skickat en förfrågan till högskolor inom det konstnärliga området. Dessvärre är svarsfrekvensen för låg för att man ska kunna få en uppfattning om hur stort behovet av antalet högskoleförberedande platser egentligen är. Det finns inte någon tillförlitlig statistik som bekräftar bilden av överutbildning, men å andra sidan finns det inte heller något som motsäger den. Det kan inte heller anses rimligt att anpassa antalet platser till enbart konsthögskolornas behov. I så fall skulle det betyda att antagningen till en konstskola i praktiken är en antagning till en konsthögskola. För att få ett kvalitativt gott urval till konsthögskolorna behövs sannolikt en viss överutbildning. Många går också de aktuella utbildningarna för att utveckla sina kulturella kompetenser inför andra former av studier. Sammantaget är bedömningen att det antal årsplatser som för närvarande finns inom högskoleförberedande konst- och kulturutbildningar är väl dimensionerat men bör finansieras på ett sådant sätt att vissa anordnare inte behöver ta ut studerandeavgifter.

Kvalitet i utbildningen

Förslaget till en ny förordning för konst- och kulturutbildningar innehåller bestämmelser om att myndigheten vid sin fördelning av statsbidrag särskilt ska ta hänsyn till i vilken grad en utbildning i kvalitativt och kvantitativt hänseende svarar mot förutsättningarna för statligt stöd. Myndigheten för yrkeshögskolans bedömning bör grundas på en prövning mot de kvalitetskrav som ska känneteckna utbildningar enligt den föreslagna förordningen. Såväl innehållsliga som organisatoriska kriterier bör vara av betydelse vid bedömningen av om utbildningsanordnaren har förutsättningar att bedriva en utbildning. Lämpliga kriterier är anordnarens samverkan med det omgivande samhället, den pedagogiska kompetensen och ändamålsenliga resurser för utbildningen. Det ankommer på myndigheten att ta ställning till vilka kriterier som bör användas för att bedöma en utbildnings kvalitet vid fördelning av statsbidrag.

I syfte att bredda rekryteringen till de konstnärliga högskolorna och få ett underlag av sökande med mer varierande bakgrunder än i dag bör vissa förberedande konstutbildningar i sin helhet finansieras med statsbidrag. För studerande med konstnärlig begåvning men som saknar ekonomiska förutsättningar att betala studerandeavgifter skulle ett system med vissa helfinansierade utbildningar innebära att även de får tillgång till utbildningsplatser som förebereder för högre utbildningar

inom det konstnärliga och kulturella området. Helfinansierade utbildningar ska enligt förslaget inte kunna kombineras med studerandeavgifter. Utbildningar av högsta kvalitet ska kunna göra det möjligt för studerande att utveckla sina förmågor och medverka till att de konstnärliga högskolorna kan höja den kvalitativa nivån. Det faktum att en utbildning har möjlighet att få full finansiering med statsbidrag bör kunna tjäna som ett incitament för att arbeta med att utveckla utbildningen och därmed bidra till att kvaliteten förbättras. De utbildningar som bäst motsvarar kvalitetskriterierna bör alltså kunna få ett högre statsbidrag. Det betyder att vid ett ansökningsförfarande är det de utbildningar som bäst motsvarar de uppsatta kvalitetskriterierna som kan komma i fråga för statligt stöd i form av statsbidrag som fullt ut finansierar kostnaderna.

Om vissa utbildningar helt finansieras med statsbidrag leder det dock till att andra utbildningar får något försämrade villkor jämfört med i dag, när statsbidraget är lika för alla. Det får naturligtvis konsekvenser för vissa utbildningsanordnare, men systemet möjliggör för fler individer att söka sig till konstnärliga områden utan krav på egenfinansiering i form av studerandeavgifter. De högskoleförberedande utbildningarna får därmed tillgång till sökande med varierande bakgrund samt talang för det konstnärliga yrket och breddar samtidigt högskolornas sökandeunderlag.

Det är svårt att göra en exakt bedömning av vad som är ett rimligt antal utbildningsplatser som bör helfinansieras med statsbidrag. Myndighetens bedömning är att det antal högskoleförberedande utbildningar som finns i dag med statsbidrag och studiestöd eller enbart studiestöd ligger på en rimlig nivå. Av de 1 500 årsplatser det är fråga om bedömer myndigheten att 500 årsplatser bör helfinansieras, vilket enligt beräkningar motsvarar 54 miljoner kronor för den föreslagna förordningen om konst- och kulturutbildningar. Det innebär att omkring 63 miljoner kronor inklusive statsbidrag för kortkurser inom konst- och kultur fördelas till utbildningar som inte helfinansieras. Omfattningen påverkas naturligtvis av framtida anvisade medel för ändamålet.

Det är varken rimligt eller eftersträvansvärt att exakt bestämma antalet årsplatser som fullt ut ska finansieras med statsbidrag. Myndigheten bör i stället vid varje ansökningstillfälle bestämma en ram. Utgångspunkten bör vara en samlad bedömning av utbildningens kvalitet och behovet av utbildningar utan studerandeavgifter. En rimlig ram att utgå från kan vara myndighetens bedömning om 500 årsplatser. Systemet bör vara tydligt och känt av dem som ansöker om statligt stöd enligt den föreslagna förordningen. Detta gäller i synnerhet om nivån på det statliga stödet kan differentieras på så sätt att de utbildningar som i högre grad uppfyller kvalitetskraven också får ett högre statsbidrag.

Ur ett studerandeperspektiv är utbildningens kvalitet en faktor som många gånger är avgörande för vilken utbildning man söker sig till.

Därför är det viktigt att information finns tillgänglig som kan ge individen vägledning för att kunna fatta välgrundade beslut när det gäller valet av utbildning. Ett sätt att få den informationen är att ta del av myndighetens uppföljningar av utbildningarna (se avsnitt 7.8). Ett annat sätt kan vara att myndigheten på lämpligt vis publicerar vilka anordnare som får statsbidrag och nivån på statsbidraget.

Referensgrupp för prövning av ansökningar

Myndigheten för yrkeshögskolan ska bedöma utbildningsanordnarnas ansökningar om statligt stöd. Att bedöma vilka utbildningar som i högst grad motsvarar kraven på hög kvalitet är en uppgift som ställer stora krav på myndighetens bedömningskompetens. Det är därför angeläget att myndigheten bygger upp en kompetens för att utföra omvärldsanalyser, bedöma ansökningar om statligt stöd och utöva tillsyn över den aktuella typen av utbildningar, som ju är av en annan karaktär än yrkeshögskoleutbildningar. Lämpliga former för kunskapsinhämtning kan vara att knyta till sig en referensgrupp med expertis från exempelvis de konstnärliga högskolorna och kultursektorn.

Övriga konst- och kulturutbildningar

Differentiering av statsbidraget är nödvändigt för en rimlig dimensionering av högskoleförberedande konst- och kulturutbildningar och öppnar samtidigt för avgiftsfria utbildningar. Den föreslagna förordningen om konst- och kulturutbildningar omfattar emellertid även andra utbildningar än de som förbereder för högskolestudier inom t.ex. dans, teater och musik. Det innebär att kvalitetskraven vid fördelning av statsbidrag påverkar alla utbildningar som regleras i förordningen. Om statlig finansiering är ändamålsenligt även när det gäller andra konst- och kulturutbildningar än de högskoleförberedande är en bedömning. Myndigheten för yrkeshögskolan får göra utifrån förordningens bestämmelser om fördelning och beräkning av statsbidrag.

Sammanfattningsvis bör det statliga stödet inom ramen för den nya förordningen utformas så att det är möjligt att bevilja tillsyn, studiestöd eller statsbidrag respektive studiestöd och statsbidrag. Statsbidrag kan kombineras med en möjlighet att ta ut en skälig studerandeavgift om inte utbildningen helt finansieras med statsbidrag. Enstaka inslag som de studerande får betala ett obetydligt belopp för får dock i så fall förekomma.

7.6 Undervisningstid

Förslag: I förordningen om konst- och kulturutbildningar ska det finnas en bestämmelse om att det för varje utbildning ska finnas en utbildningsplan. Av planen ska bl.a. framgå antalet timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som utbildningen omfattar.

Skälen för förslaget: I den gällande förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar regleras hur mycket lärar- eller handledarledd undervisning som en utbildning ska omfatta. Någon motsvarande reglering finns inte i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan och Myndigheten för yrkeshögskolan har bedömt att den föreslagna förordningen om konst- och kulturutbildningar i detta hänseende bör anpassas till yrkeshögskolans bestämmelser.

Enligt myndigheten finns det dock en oro hos Utbildningsanordnarnas intresseorganisation (FRIKS) att myndigheten i syfte att sänka kostnaderna kan komma att bevilja stöd för utbildningar med en mindre andel lärarledd undervisning om inte andelen regleras i förordningen. Samtidigt menar FRIKS enligt myndigheten att konstnärliga utbildningar visserligen kräver en stor andel lärarledd undervisning för att uppnå goda resultat, men att den lärarledda delen är viktigare för eleverna i början än i slutet av utbildningarna. Av det skälet kan det vara olämpligt att reglera antalet lärartimmar. Andelen lärarledd tid kan också variera vad gäller övriga konst- och kulturutbildningar. En reglering som möjliggör för en utbildningsanordnare att själv bestämma det antal timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som krävs är därför att föredra. Det är utbildningsanordnaren som bäst kan bedöma vad utbildningen bör innehålla och hur undervisningstimmarna bör fördelas för att nå bästa resultat. Det ankommer sedan på myndigheten att göra en samlad bedömning av om angivet antal timmar är ändamålsenligt för att säkerställa en god pedagogisk kvalitet. Den aktuella regleringen bör därför utformas i enlighet med förordningen om yrkeshögskolan, vilket betyder att antalet lärarledda timmar anges i den utbildningsplan som ska bifogas ett beslut om stöd enligt den föreslagna förordningen.

7.7 Betygssättning

Förslag: I förordningen om konst- och kulturutbildningar ska betygsbestämmelser utformas i huvudsak på samma sätt som i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan.

Skälen för förslaget: Enligt den nuvarande förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar krävs det att eleverna ges betyg eller intyg som beskriver utbildningens innehåll och de uppnådda målen efter avslutad utbildning. I likhet med förordningen

om yrkeshögskolan bör det dock enligt den föreslagna förordningen för konst- och kulturutbildningar betyg sättas enligt en tregradig betygsskala med betygsstegen Icke godkänt, Godkänt och Väl godkänt.

Denna nyhet kan upplevas som problematisk inom konstnärlig utbildning eftersom det är svårt att sätta betyg på konstnärlighet och resultaten av de praktiska prov som genomförs kan sannolikt vara svåra att värdera i förhållande till varandra. Representanter för de konstnärliga högre utbildningarna förordar dock en tydligare betygsstruktur och generellt sett finns det en fördel med att använda samma betygsskala som inom andra eftergymnasiala utbildningsformer. I vissa av de kompletterande utbildningarna används också redan i dag denna betygsskala. I flera konstnärliga högskoleutbildningar används emellertid enbart Icke godkänt och Godkänt. Utgångspunkten är att den tregradiga skalan Icke godkänt, Godkänt och Väl godkänt i möjligaste mån ska användas på de kurser som utbildningen omfattar. För de kurser som inte går att nivåbestämma för betyget Väl godkänt kan dock betygsskalan begränsas till Icke godkänt och Godkänt. Tydliga betygskriterier bör finnas för varje kurs. Efter avslutad utbildning ska den studerande kunna få ett utbildningsbevis.

7.8 Kvalitetskriterier och kvalitetssäkring när det gäller konst- och kulturutbildningar

Förslag: Konst- och kulturutbildningar ska omfattas av samma kvalitetssäkringssystem som yrkeshögskolan.

Skälen för förslaget: Kvalitetssäkring bygger på att skapa kvalitetskriterier och identifiera relevanta indikatorer som kan mäta i vad mån kriterierna uppfylls. Myndigheten för yrkeshögskolan bedömer att arbetet med att skapa kvalitetskriterier och utveckla indikatorer för konst- och kulturutbildningarna bör ske i samverkan med anordnarna och de konstnärliga högskolorna. Kvalitetssäkring och utveckling av de aktuella utbildningarna förutsätter också löpande kontakter med och besök hos utbildningsanordnarna. Besöken kan med fördel genomföras tillsammans med konstnärliga högskolor eller branschorganisationer. Bedömningar av hur anordnarna själva arbetar med kvalitetssäkring av utbildningarna är också en viktig del i myndighetens fortlöpande granskning av verksamheten.

Myndigheten arbetar i dag med kvalitetskriterier och indikatorer inom yrkeshögskolan för att säkerställa utbildningarnas anpassning till arbetslivets behov. Myndigheten bör arbeta på samma sätt vad avser de utbildningar som regleras i den föreslagna förordningen om statligt stöd för konst- och kulturutbildningar. Det finns dock skillnader när det gäller vilka aspekter myndigheten ska ta hänsyn till beroende på om det är fråga om en yrkeshögskoleutbildning eller en konst- och kulturutbildning

eftersom syftet med konst- och kulturutbildningarna skiljer sig från yrkeshögskolans. Utbildningarna ska hålla en god kvalitet för att kunna omfattas av myndighetens kvalitetssäkringssystem och därför är det viktigt att myndigheten bygger upp en kompetens för detta ändamål och utövar tillsyn över utbildningar inom ett område som i flera avseenden skiljer sig från yrkeshögskolans. Det bör vara en uppgift för myndigheten att tillsammans med berörda intressenter från kultursektorn utveckla ändamålsenliga kriterier och indikatorer. Viktiga kriterier bör bl.a. vara de studerandes kunskapsresultat och andelen studerande från de högskoleförberedande utbildningarna som antas till konsthögskolornas utbildningar.

7.9 Studiedokumentation

Förslag: Studerande vid konst- och kulturutbildningar ska omfattas av Myndigheten för yrkeshögskolans studiedokumentationssystem.

Skälen för förslaget: Myndigheten för yrkeshögskolan har ansvar för att bygga upp ett system för studiedokumentation för att bl.a. dokumentera yrkeshögskolestuderandes resultat på individnivå. För närvarande omfattar uppdraget enbart dem som går en yrkeshögskoleutbildning. Det är rimligt att även de studerande vid en utbildning som regleras i förordningen om konst- och kulturutbildningar omfattas av detta studiedokumentationssystem.

7.10 Sanktioner

Förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan får när det gäller konst- och kulturutbildningar återkalla ett beslut om att en utbildning ska stå under statlig tillsyn eller berättiga de studerande till studiestöd, om utbildningen inte längre uppfyller kraven eller utbildningsanordnaren eller någon annan som medverkar i anordnandet inte iakttar sina skyldigheter. Myndigheten får vidare besluta att statsbidrag helt eller delvis ska hållas inne från kommande betalningar i väntan på rättelse om någon bestämmelse eller något villkor som gäller för bidraget i väsentlig mån har åsidosatts. Myndigheten får även besluta att helt eller delvis kräva tillbaka ett statsbidrag, om någon bestämmelse eller något villkor som gäller för bidraget i väsentlig mån har åsidosatts.

Beslut om innehållande ska kunna överklagas.

Skälen för förslaget: I dag får Myndigheten för yrkeshögskolan enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar besluta att det statliga stödet ska upphöra, om utbildningen inte längre uppfyller kraven eller huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt förordningen. Det statliga stödet kan bara återkallas om bristerna inte avhjälpes efter påpekande för huvudmannen.

Myndigheten anser att den bör ha samma befogenheter när det gäller konst- och kulturutbildningar som i fråga om yrkeshögskoleutbildningar. Det finns inte något som talar emot att myndigheten ges möjlighet att såväl hålla inne medel som återkräva redan utbetalade medel även när det gäller konst- och kulturutbildningar. Myndigheten bör också kunna återkalla ett beslut om statlig tillsyn eller studiestöd, om utbildningen inte längre uppfyller kraven eller utbildningsanordnaren eller någon annan som medverkar i anordnandet inte iakttar sina skyldigheter enligt den föreslagna förordningen om konst- och kulturutbildningar. Hänsyn måste tas till de studerande i pågående utbildning, men sanktionsmöjligheterna är viktiga medel för myndigheten gentemot anordnare som bryter mot regler och villkor.

I den föreslagna förordningen om konst- och kulturutbildningar ska det vidare, liksom i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan, finnas en bestämmelse om att beslut om innehållande av statsbidrag får överklagas.

8 Tillsyn

Förslag: Stöd ska även i fortsättningen kunna lämnas för bl.a. yrkesutbildningar och konst- och kulturutbildningar på eftergymnasial nivå i form av statlig tillsyn.

Skälen för förslaget

I proposition Vissa skolfrågor m.m. (prop. 1998/99:110) bedömde regeringen bl.a. att kompletterande utbildningar bör kunna få statligt stöd i form av tillsyn. Riksdagen antog propositionen och bestämmelserna trädde i kraft den 1 juli 2000 (bet. 1999/2000:UbU5, rskr. 1999/2000:15). De motiv regeringen anförde i propositionen kvarstår och därför föreslås inga förändringar.

Omkring 90 kompletterande utbildningar står i dagsläget enbart under statlig tillsyn. Utbildningarna finns främst inom områdena djurvård, dans, musik och turism. Hur många av dessa som håller eftergymnasial nivå är svårt att uppskatta eftersom någon kartläggning inte har genomförts när det gäller dessa utbildningar. Sannolikt kommer antalet utbildningar som får beslut om tillsyn enligt de föreslagna nya bestämmelserna att vara betydlig färre än i dag. I förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar är kraven för att stå enbart under statlig tillsyn lägre än för statsbidrag och studiestöd. Där anges exempelvis att utbildningen sammanlagt bör omfatta minst 200 timmar lärar- eller handledd undervisning under högst tre år och att en godtagbar plan ska finnas som beskriver utbildningens innehåll och mål samt hur målen ska förverkligas. Vidare ska det finnas en ansvarig person som leder utbildningen samt kompetenta lärare och handledare. Stödformen statlig tillsyn föreslås regleras i den föreslagna

förordningen för konst- och kulturutbildningar. En viktig skillnad är dock att det för statlig tillsyn enligt den föreslagna förordningen kommer att krävas att utbildningen bedrivs på en eftergymnasial nivå.

9 Studiestöd

9.1 Studiestödet för kompletterande utbildningar

Studiestöd till studerande under studier lämnas huvudsakligen i form av studiehjälp och studiemedel. Studiehjälp består av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg för studerande inom främst gymnasieskolan. Studiebidrag lämnas med 1 050 kronor per månad (2011). Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Studiemedlets totalbelopp uppgår i dag till cirka 8 900 kronor per studiemånad. Studiestöd får enligt studiestödslagen (1999:1395) lämnas till studerande vid de läroanstalter och utbildningar som bestäms av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer. I bilagan till studiestödsförordningen (2000:655) finns en förteckning över de läroanstalter och utbildningar vid vilka studiestöd kan lämnas. Bilagan är indelad i två huvudavdelningar, A och B. Utbildningarna i avdelning B kan definieras som främst eftergymnasiala. Vidare finns underavdelningarna A 1, A 2, A 3, B 1 och B 2. En utbildnings placering i avdelningarna har betydelse för bl.a. rätten till studiehjälp eller studiemedel, den tid som studiestöd får lämnas för och rätten till avskrivning av studielån.

Kompletterande utbildningar kan i dag enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar vara studiestödsberättigande enligt avdelning A 2 eller B 1 i bilagan till studiestödsförordningen. Under avdelning A 2 ingår, förutom kompletterande utbildningar, t.ex. även vissa folkhögskoleutbildningar. Under avdelning B 1 finns eftergymnasiala utbildningar som inte regleras i högskoleförordningen (1993:100). För att en kompletterande utbildning ska kunna förklaras berättiga till studiemedel enligt avdelning B 1 krävs det att utbildningen har lägst genomgången gymnasieskola eller motsvarande utbildning eller viss yrkeserfarenhet som tillträdeskrav. För att en utbildning ska förklaras berättiga till studiestöd enligt avdelning A 2 anges det i förordningen om kompletterande utbildningar inte några särskilda krav utöver de som gäller för att omfattas av förordningen. Förordningen omfattar både utbildningar som utgör ett komplement till gymnasieskolan och utbildningar på eftergymnasial nivå.

En person som har avslutat en gymnasieutbildning kan få studiemedel i högst 80 veckor för en utbildning som berättigar till studiestöd enligt avdelning A 2. Studiemedel kan lämnas från och med höstterminen det år personen fyller 20 år. Dessförinnan kan studiehjälp lämnas under förutsättning att studierna bedrivs på heltid. För en utbildning som berättigar till studiemedel enligt avdelning B 1 finns det inte någon nedre

åldersgräns för rätt till studiemedel. Studiemedel för utbildningar som anges i avdelning B kan lämnas i högst 240 veckor.

Regeringen har den 20 mars 2003 (U2003/1265/SV) fattat beslut om det antal årselevplatser som kan berättiga elever i kompletterande utbildningar till studiestöd. Antalet platser är begränsat till 4 061, varav högst 3 055 platser berättigar eleverna till studiestöd enligt avdelning A i bilagan till studiestödsförordningen och högst 1 006 platser enligt avdelning B. Statens skolverk och sedan 2009 Myndigheten för yrkeshögskolan har haft i uppdrag att fördela studiestödsplatserna inom de respektive avdelningarna. Flertalet av de kompletterande utbildningarna har med tiden utvecklats till att bli eftergymnasiala. Inriktningen mot fler eftergymnasiala utbildningar har medfört att det aktuella antalet studiestödsplatser inom avdelningarna A och B inte har motsvarat det faktiska behovet av platser.

9.2 Utbildningar som inordnas i yrkeshögskolan

Bedömning: De kompletterande utbildningar som kommer att ingå i yrkeshögskolan bör i likhet med övriga yrkeshögskoleutbildningar berättiga till studiestöd enligt avdelning B 1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655).

Regeringen bör besluta särskilt om det sammanlagda antalet årsplatser för de utbildningar inom yrkeshögskolan för vilka statsbidrag eller särskilda medel inte lämnas.

Skälen för bedömningen: Samtliga utbildningar som ingår i yrkeshögskolan berättigar i dag till studiestöd enligt avdelning B 1 i bilagan till studiestödsförordningen. För närvarande finns det inte någon övre gräns för hur många studiestödsplatser yrkeshögskolan får omfatta. De kompletterande utbildningar som är yrkesutbildningar måste för att kunna ingå i yrkeshögskolan uppfylla de krav, villkor och kriterier som gäller för den utbildningsformen. I denna promemoria görs bedömningen att sådana yrkesutbildningar som beskrivs i avsnitt 6.1 och 6.2 kan ingå i yrkeshögskolan. Enligt Myndigheten för yrkeshögskolans kartläggning uppgår dessa totalt till cirka 75 yrkesutbildningar, varav cirka 40 utbildningar har statligt stöd i form av endast studiestöd. I den mån de omvandlas till yrkeshögskoleutbildningar bör de berättiga till studiestöd enligt avdelning B 1 i bilagan till studiestödsförordningen.

Enligt myndighetens kartläggning finns det ett antal yrkesinriktade utbildningar inklusive pilotutbildningar som enbart har studiestöd och tillsyn enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. För alla dessa utbildningar (750 årsplatser) tas studerandeavgifter ut. Som framgår av avsnitt 6.1 bedöms dessa yrkesutbildningar, som i dag har statligt stöd i form av studiestöd och tillsyn enligt förordningen om kompletterande utbildningar, kunna ingå i

yrkeshögskolan och omfattas av yrkeshögskolans kvalitetssäkrings-system. Enligt lagen (2009:128) om yrkeshögskolan kan studerandeavgifter tas ut för utbildningar för vilka det inte lämnas statsbidrag eller särskilda medel. Avgifterna ska vara skäliga i förhållande till utbildningskostnaden. Regeringen bör besluta särskilt om det sammanlagda antalet årsplatser för de utbildningar inom yrkeshögskolan för vilka statsbidrag eller särskilda medel inte lämnas i enlighet med 1 kap. 6 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Därmed blir det möjligt för kompletterande yrkesinriktade utbildningar med studerandeavgifter och som i dag enbart har studiestöd och tillsyn att ingå i yrkeshögskolan. Regeringen bör i samband med att förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphävs besluta om en ny studiemedelsram för yrkeshögskolan som omfattar minst 750 årsplatser.

9.3 Konst- och kulturutbildningar

Förslag: Utbildningar som medverkar till att utveckla ett kvalificerat yrkeskunnande inom det konstnärliga eller kulturella området eller som har ett innehåll som syftar till att bevara eller utveckla kulturarvet ska berättiga till studiestöd enligt avdelning B 1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655).

De högskoleförberedande utbildningarna inom det konstnärliga eller kulturella området ska berättiga till studiestöd enligt avdelning A 2 i bilagan till studiestödsförordningen.

Skälen för förslaget

Studiestödet enligt den nya förordningen

Som beskrivs i avsnitt 7.1 lämnas i denna promemoria förslag om att konst- och kulturutbildningar ska regleras i en ny förordning om sådana utbildningar. De utbildningar som föreslås kunna få stöd enligt förordningen är utbildningar som medverkar till att utveckla ett kvalificerat yrkeskunnande inom det konstnärliga eller kulturella området, utbildningar som har ett innehåll som syftar till att bevara eller utveckla kulturarvet samt utbildningar som är högskoleförberedande inom det konstnärliga eller kulturella området. En mer utförlig beskrivning av förordningens innehåll och kriterierna för statligt stöd finns i avsnitt 7. För att en konst- och kulturutbildning ska berättiga till statligt stöd i form av studiestöd gäller bl.a. att utbildningen ska bedrivas på en eftergymnasial nivå som hel- eller deltidsstudier, ge en teoretisk förankring inom det konstnärliga eller kulturella området och omfatta minst 20 sammanhängande veckor. Utbildningsanordnaren ska också ha förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen enligt den föreslagna förordningen.

I denna promemoria föreslås som ovan framgår att konst- och kulturutbildningar ska få bedrivas som hel- eller deltidsstudier. För att studie-

medel ska kunna lämnas till en studerande krävs dock enligt 3 kap. 5 § studiestödslagen (1999:1395) att studierna bedrivs på minst halvtid.

En utbildning bör som tidigare nämnts vara av en viss längd för att kunna leda till ett yrke eller en fördjupning inom ett yrke eller förbereda den studerande för högre studier. En konst- och kulturutbildning bör lämpligen vara minst lika lång som en yrkeshögskoleutbildning. Det föreslås därför att utbildningen ska omfatta minst 20 sammanhängande veckor för att berättiga till studiestöd. Av förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar framgår bl.a. att undervisningen måste pågå under minst fyra sammanhängande månader för att berättiga eleverna till studiestöd. Flertalet av de aktuella utbildningarna omfattar i dag 20 veckor eller mer. Ett mycket litet antal utbildningar med studiestöd understiger 20 veckor.

Konst- och kulturutbildningarnas olika syften

Myndigheten för yrkeshögskolan har bedömt att ett mindre antal kompletterande utbildningar huvudsakligen syftar till att utveckla ett kvalificerat yrkeskunnande inom det konstnärliga eller kulturella området. Som framgår av avsnitt 7.1 görs bedömningen att dessa utbildningar bör ha större möjligheter att utvecklas inom det föreslagna regelverket för konst- och kulturutbildningar än inom yrkeshögskolan. Det handlar i huvudsak om utbildningar som syftar till att vara yrkesutbildningar och har en begränsad arbetsmarknad. Dessa 15–20 utbildningar berättigar i dag till studiestöd (463 studiestödsplatser) och tillhör den grupp av utbildningar för vilka anordnarna bör kunna ansöka om statligt stöd enligt den nya förordningen. Utbildningarna leder till en tydlig yrkesroll och det är inte i första hand meningen att de studerande ska gå vidare till högre studier. Utbildningarna bedöms som eftergymnasiala och föreslås berättiga till studiestöd enligt avdelning B 1 i bilagan till studiestödsförordningen.

Sju kompletterande utbildningar kan enligt myndigheten betraktas som enbart kulturarvsbevarande i den meningen att de är bärare av eller vidareutvecklar ett kulturarv. Utbildningarna leder sällan till arbete men efterfrågas av samhället, eftersom de bevarar eller utvecklar ett kunnande som annars skulle gå förlorat. Dessa utbildningar syftar inte till högre studier utan för den enskilde handlar det främst om att förkovra sig inom ett speciellt område. I dag berättigar tre av dessa utbildningar till studiestöd, vilket motsvarar 108 studiestödsplatser. De kulturarvsbevarande utbildningarna är främst eftergymnasiala och föreslås berättiga till studiestöd enligt avdelning B 1.

Av betänkandet SOU 2008:29 framgår att den konstnärliga utbildningsbanan är längre än inom de flesta andra områden. De konstnärliga högskolorna kräver inte formellt att den sökande ska ha genomgått en förberedande utbildning efter avslutad gymnasieskola. I praktiken antas

emellertid få personer som inte har gått igenom en sådan utbildning. Detta har delvis att göra med att det för antagning krävs ett mått av konstnärlig och personlig mognad, som tar tid och kräver handledning. När det gäller högskoleförberedande utbildningar på det konstnärliga eller kulturella området kan det uppfattas som att dagens studiestödsbestämmelser inte är anpassade efter förutsättningarna på området. Om utbildningen ger rätt till studiestöd enligt avdelning A 2 i bilagan till studiestödsförordningen, kan studiemedel som tidigare nämnts lämnas först från och med höstterminen det år den studerande fyller 20 år. För studerande som inte uppfyller den nedre åldersgränsen för rätt till studiemedel kan dock studiehjälp lämnas. Om utbildningen däremot är studiestödsberättigande enligt avdelning B 1, finns det inte någon nedre åldersgräns för rätt till studiemedel. Antalet veckor med studiemedel är dock begränsat till 240 veckor på eftergymnasial nivå, vilket innebär att den studerande efter en högskoleförberedande konstnärlig utbildning inte har tillräckligt många veckor med studiemedel kvar för en masterutbildning inom högskolan.

De högskoleförberedande konst- och kulturutbildningarna omfattar i dag 1 892 platser med studiestöd, varav 1 860 platser ger rätt till studiestöd enligt avdelning A 2 och 32 platser enligt avdelning B 1. Samtliga utbildningar bedöms av Myndigheten för yrkeshögskolan som eftergymnasiala. Myndigheten bedömer att antalet utbildningar för närvarande uppgår till 76.

Myndigheten har föreslagit att studiemedel för studier på högskoleförberedande konstnärliga utbildningar bör lämnas enligt en ny avdelning A 4 i bilagan till studiestödsförordningen. Förslaget innebär att studiemedel skulle kunna lämnas för dessa utbildningar före 20 års ålder och i maximalt 80 veckor utöver de maximala 240 veckor som studiemedel kan lämnas för på eftergymnasial nivå. Studielån som tagits för studier på en utbildning inom avdelning A 4 skulle inte kunna skrivas av vid fortsatta studier på eftergymnasial nivå.

Frågan om studiestödets utformning i förhållande till långa akademiska utbildningar på olika områden måste ses i ett sammanhang och kräver fortsatta överväganden. Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Högskoleförberedande konst- och kulturutbildningar föreslås därför, såsom i huvudsak i dag, tills vidare berättiga till studiestöd enligt avdelning A 2 i bilagan till studiestödsförordningen.

9.4 Volym

Bedömning: Kompletterande utbildningar som inordnas i yrkeshögskolan bör omfatta högst 1 298 årsplatser som berättigar till studiestöd enligt avdelning B 1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655).

Regeringen bör besluta särskilt om det sammanlagda antalet årsplatser för konst- och kulturutbildningar som kan berättiga de studerande till studiestöd. Antalet årsplatser med studiestöd bör begränsas till 2 563, varav högst 1 892 platser bör berättiga de studerande till studiestöd enligt avdelning A 2 i bilagan till studiestödsförordningen och högst 671 platser enligt avdelning B 1.

Skälen för bedömningen: Enligt Myndigheten för yrkeshögskolans kartläggning finns i dag cirka 75 kompletterande utbildningar som berättigar till studiestöd och som bör kunna överföras till yrkeshögskolan. Totalt uppgår antalet årsplatser med studiestöd när det gäller de kompletterande utbildningarna (inklusive pilotutbildningar) till 1 298. Av dessa berättigar 750 årsplatser inte till statsbidrag. Samtliga yrkeshögskoleutbildningar berättigar till studiestöd enligt avdelning B 1 i bilagan till studiestödsförordningen.

I dag omfattar de kompletterande utbildningarna 3 055 studiestödsplatser (2 992 fördelade i beslut) inom avdelning A 2 och 1 006 studiestödsplatser (1 001 fördelade i beslut) inom avdelning B 1. Promemorians förslag innebär i huvudsak att 959 studiestödsplatser som i dag finns inom avdelning A 2 omvandlas till platser i avdelning B 1. Den framtida fördelningen bör således se ut som följer:

- högst 1 969 årsplatser enligt avdelning B 1, varav högst 671 platser som fördelas inom ramen för den nya förordningen om konst- och kulturutbildningar samt högst 1 298 platser till yrkeshögskolan, och
- högst 1 892 årsplatser enligt avdelning A 2 avseende högskoleförberedande utbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området.

De utbildningar som myndigheten bedömer vara gymnasiala motsvarar 200 studiestödsplatser inom avdelning A 2. Dessa utbildningar kan inte ingå i yrkeshögskolan och är således inte inkluderade i det totala antalet årsplatser med studiestöd som uppgår till 3 861.

Regeringen bör i samband med att förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphävs besluta om en studiemedelsram för konst- och kulturutbildningar. Ramen bör omfatta det antal årsplatser som kan berättiga deltagare i konst- och kulturutbildningar till studiestöd. Antalet årsplatser bör begränsas till 2 563, varav högst 1 892 platser bör berättiga de studerande till

studiestöd enligt avdelning A 2 i bilagan till studiestödsförordningen och högst 671 platser enligt avdelning B 1.

10 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Förordningen om konst- och kulturutbildningar ska liksom ändringen i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan samt övriga förordningsändringar träda i kraft den 1 juli 2012. Samtidigt ska förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphöra att gälla. Den upphävda förordningen ska dock fortsätta att gälla för utbildningar för vilka det före detta datum har beviljats statligt stöd. Myndigheten för yrkeshögskolan får bevilja en utbildningsanordnare fortsatt stöd enligt den förordningen, dock längst till och med 2016.

Skälen för förslaget

Avsikten är att den nya förordningen om konst- och kulturutbildningar ska träda i kraft den 1 juli 2012 och tillämpas på utbildningar som påbörjas efter detta datum. Samtidigt upphävs förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar. De utbildningar som påbörjats enligt den upphävda förordningen måste dock kunna avslutas. Myndigheten för yrkeshögskolan anser att stöd enligt den upphävda förordningen inte bör kunna lämnas för tid efter 2014. Den kan emellertid finnas utbildningar som i undantagsfall behöver beslut som sträcker sig längre än 2014. För att studerande som påbörjat en utbildning med stöd av den upphävda förordningen inte ska komma i kläm är det därför rimligt att sträcka ut tiden till 2016. Under övergångsperioden kan en anordnare av en kompletterande utbildning ansöka om statligt stöd enligt den nya förordningen. På det sättet kan utbildningar successivt överföras till det nya systemet.

Yrkesutbildningar

De utbildningar som kan ingå i yrkeshögskolan är utbildningar som svarar mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet eller medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället. Yrkesutbildningar som bedrivs enligt förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar bör därför kunna omvandlas till yrkeshögskoleutbildningar. De krav som ställs i den förordningen när det gäller arbetsmarknadsbehov och kvalificerat yrkeskunnande liknar nämligen de som ställs på yrkeshögskoleutbildningar. Utbildningarna hänvisas till yrkeshögskolans ordinarie ansökningsomgång. Anordnarna kan också i konkurrens med andra ansöka om statligt stöd enligt förordningen om yrkeshögskolan. Merparten av utbildningsanordnarna kombinerar i dag studerandeavgifter med statsbidrag. Eftersom detta inte

är möjligt enligt yrkeshögskolans regelverk är det troligt att utbildningsanordnarna när utbildningarna ingår i yrkeshögskolan behöver ett högre statsbidrag för att kunna kompensera för uteblivna studerandeavgifter. Det är rimligt att planerade intag till yrkesinriktade kompletterande utbildningar som inte är aktuella att omvandla till yrkeshögskoleutbildningar under en övergångsperiod får genomföras enligt den upphävda förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Stöd enligt den förordningen bör dock inte kunna beviljas för tid efter 2016. För sådan tid blir anordnarna hänvisade till att i en ordinarie ansökningsomgång och i konkurrens med andra ansöka om statligt stöd enligt förordningen om yrkeshögskolan. Myndigheten för yrkeshögskolan har också för avsikt att genomföra en särskild ansökningsomgång för sådana utbildningar som kan betraktas som smala (se vidare avsnitt 6.2).

Yrkesutbildningar med enbart studiestöd

På samma sätt som yrkesutbildningar med statsbidrag bör yrkesutbildningar med enbart studiestöd kunna omvandlas till yrkeshögskoleutbildningar om de uppfyller kraven i regelverket för yrkeshögskolan.

11 Konsekvenser av förslagen

Staten

Förslaget om en särskild förordning om konst- och kulturutbildningar och bedömningen avseende överföring av yrkesutbildningar till yrkeshögskolan syftar till att skapa en tydlig och ändamålsenlig struktur för kvalitetssäkring och beslut om statligt stöd för eftergymnasiala utbildningar.

Kompletterande utbildningar som kan överföras till yrkeshögskolan är generellt sett dyrare än yrkeshögskolans utbildningar. Om dyrare utbildningar ska rymmas inom yrkeshögskolan kan det innebära att yrkeshögskoleplatsernas antal behöver minskas. Sannolikt kommer dock platsantalet i yrkeshögskolan att påverkas endast inledningsvis. I takt med att arbetslivsanknytningen i de tidigare kompletterande utbildningarna utvecklas kan arbetslivets medfinansiering i högre grad täcka anordnarnas faktiska kostnader. De budgetmässiga konsekvenserna får mot bakgrund av detta anses vara marginella och bedöms kunna finansieras inom yrkeshögskolans befintliga ramar utan betydelsefulla minskningar av antalet utbildningsplatser.

Bedömningen avseende en differentiering av statsbidraget enligt förordningen om konst- och kulturutbildningar innebär ingen minskning av antalet årsplatser. Eftersom differentieringen ska finansieras inom befintliga budgetramar påverkar den i stället bidragsnivån för den

enskilda utbildningen. Sammantaget medför förslaget om konst- och kulturutbildningar således inte något behov av ett ökat anslag.

Myndigheten för yrkeshögskolan

Redan i dag administrerar Myndigheten för yrkeshögskolan de utbildningar som berörs av de föreslagna bestämmelserna. Förändringen betyder därför inte att myndigheten får nya arbetsuppgifter eller krav på nya åtaganden. Snarare kan den tydligare indelningen av utbildningarna i respektive regelverk medverka till att myndighetens arbete med såväl bidragshantering som kvalitetssäkring effektiviseras. Antalet utbildningar och ansökningar som myndigheten redan i dag hanterar kommer sannolikt inte heller att öka i samband med de föreslagna ändringarna, vilket innebär att reformen bör kunna finansieras inom befintliga ramar. Konsekvenserna när det gäller pilotutbildningarna bör däremot behandlas i budgetpropositionen för 2012.

Studiestöd

Antalet platser med studiestöd i de kompletterande utbildningarna uppgår för närvarande till 3 055 platser inom avdelning A 2 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655) och 1 006 platser inom avdelning B 1. I denna promemoria bedöms att antalet platser med studiestöd när det gäller konst- och kulturutbildningar bör uppgå till högst 1 892 enligt avdelning A 2 och högst 1 969 platser enligt avdelning B 1. Bedömningen innebär i huvudsak att 959 platser som i dag finns inom avdelning A 2 omvandlas till platser i avdelning B 1. Detta medför att studerande som är under 20 år och som i dag endast är berättigade till studiehjälp för utbildning inom A 2 i stället kan få studiemedel inom ramen för avdelning B 1. Det rör sig i dag om cirka 55 studerande. Eftersom bidragsnivån när det gäller studiemedel är högre än inom studiehjälpen innebär förslaget en utgiftsökning för studiestödet på cirka 1,4 miljoner kronor årligen.

De utbildningar som Myndigheten för yrkeshögskolan bedömer vara gymnasiala och som därmed inte kan ingå i yrkeshögskolan motsvarar 200 studiestödsplatser inom avdelning A 2. Kostnaderna för studiestöd för aktuella studerande uppgår i dag till cirka 7,1 miljoner kronor per år. Dessa studerande övergår inte till yrkeshögskolan och är således inte inkluderade i det totala antalet studiestödsplatser för yrkeshögskolan som beräknas uppgå till 3 861 platser. Den totala kostnaden för studiemedel inom yrkeshögskolan kommer därmed att minska från nuvarande nivå med 200 platser. Sammantaget innebär omfördelningen av platser en utgiftsminskning för studiestödet på cirka 5,7 miljoner kronor årligen.

Kostnader och volymer

Utbildningsform	Total utbildningskostnad	Årsplatser med statsbidrag	varav årsplatser med hel finansiering	Årsplatser utan statsbidrag	Totalt årsplatser
Konst- och kulturutbildningar	111 000 000	1 773	500	790	2 563
Korta kurser	6 500 000				
Yrkesutbildningar	10 000 000	198		750	948
Smala yrkesutbildningar	26 500 000	350			350
Summa	154 000 000	2 321			3 861

Enskilda utbildningsanordnare

Syftet med de föreslagna ändringarna är att göra en tydligare indelning av utbildningar som i dag får stöd enligt förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Ett annat syfte är att säkerställa kvaliteten i de eftergymnasiala utbildningarna. Förändringarna kräver att anordnarna anpassar utbildningarna efter de föreslagna bestämmelserna om de ska få statligt stöd.

Däremot kvarstår antalet årsplatser som berättigar till studiestöd. När befintliga beslut om statligt stöd för kompletterande utbildningar upphör försvinner dock enligt Myndigheten för yrkeshögskolans bedömning utbildningar som håller gymnasial nivå, vilket enligt beräkningar motsvarar 200 platser.

Merparten eller närmare 75 procent av samtliga kompletterande utbildningar föreslås inordnas i det nya regelverket för konst- och kulturutbildningar. En förordning som nästan helt och hållet riktas mot konst- och kulturutbildningar borde vara en önskvärd förändring för utbildningsanordnare inom detta område. Den skapar möjligheter till kvalitets-säkring, men ställer också krav på nödvändiga prioriteringar för att möjliggöra en utveckling av utbildningar som förbereder för högskoleutbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området eller som kan utveckla och bevara ett kvalificerat yrkeskunnande inom området.

Möjligheten för Myndigheten för yrkeshögskolan att inom befintliga budgetramar helt finansiera ett antal årsplatser med statsbidrag för konst- och kulturutbildningar kommer att påverka nivån på statsbidraget för övriga utbildningar som omfattas av förordningen om konst- och kulturutbildningar. En avsättning av 50 miljoner kronor för att helt finansiera 500 platser beräknas leda till en minskning av det genomsnittliga bidraget per årsplats med cirka 20 procent, från 78 000 till 62 000 kronor.

För att en utbildning ska ställas under statlig tillsyn och ge rätt till studiestöd enligt den nya förordningen om konst- och kulturutbildningar föreslås att utbildningen ska omfatta minst 20 samman-

hängande veckor. Enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar gäller att undervisningen måste pågå under minst fyra sammanhängande månader för att eleverna ska vara berättigade till studiestöd. Flertalet av de aktuella utbildningarna omfattar i dag 20 veckor eller mer. Myndighetens kartläggning visar att ett mycket litet antal utbildningar med studiestöd understiger 20 veckor. Förslaget bedöms därför endast få mindre konsekvenser för utbildningsanordnare.

Deltagarna

Deltagare som påbörjar sin utbildning före den 1 juli 2012 bör kunna fullfölja utbildningen enligt de villkor som gällde vid utbildningens start. Detta bör även gälla för deltagare som börjar utbildningen vid en senare tidpunkt i de fall kursstarten grundas på ett beslut som fattats enligt tidigare reglering. För att minska skillnaderna i villkor för studerande inom konst- och kulturområdet bör ett visst antal konst- och kulturutbildningar helt finansieras med statsbidrag. Studerandeavgifter bör inte kunna tas ut för sådana utbildningar, vilket är en positiv förändring för deltagarna. För en utbildning som har omvandlats till en yrkeshögskoleutbildning gäller dock yrkeshögskolans regler, vilket innebär att studerandeavgifter inte kan tas ut för en utbildning som får statsbidrag enligt yrkeshögskolans regelverk.

De studerande kommer att omfattas av ett studiedokumentationssystem som innebär att studieresultat sparas och kan hämtas från Myndigheten för yrkeshögskolan även om utbildningsanordnaren har avvecklat sin verksamhet.